

Tråder i en ættevev

Slekten Øi

Versjon 2010

Helge Øi

Lars Ellingsen Øi og Helge Gunnarsdatter Lundtveit

Gunnar Larsen Øi

Innhold

Forord	s. 5
Del I	
Øy	s. 8
Skoe	s. 13
Drangedal	s. 14
Nås	s. 16
Den agnatiske linjen	s. 21
Eilev Solberg	s. 21
Vrålstad	s. 22
Kommentarer til ætten på Vrålstad	s. 30
Våle	s. 34
Solberg-linjen	s. 38
Holte	s. 40
Våje	s. 43
Finneid	s. 48
Lunde	s. 56
Sveinung Andersen	s. 56
Holla	s. 59
Holla/Funnemarks-linjen	s. 60
Røymål/Lundtveit	s. 62
Valebjørg/Borstad (Nissedals-linjen)	s. 64
Paus-linjen	s. 73

Klevar/Tveitan- linjen	s. kommer
Den "historiske renningen"	s. kommer
Kjøpsvik	s. kommer
Kilder	s. 75

Del II

Slektsbok over anene til Gunnar Øi

I den digitaliserte utgaven ligger disse personene inne i databasen. Siden er åpen for alle (du behøver ikke brukernavn). Bruk [søkfunksjonen] eller klikk deg fram via startside [Øi].

www.solveigssang.no]

Del III

Etterslekten til Gunnar og Thora Elise Lind Øi

I den digitaliserte utgaven ligger disse personene inne i databasen. Siden er åpen for alle (du behøver ikke brukernavn). Bruk [søkfunksjonen] eller klikk deg fram via startside [Øi] .

www.solveigssang.no]

Forord 1995

I anledning Solveig Øis 80-årsdag har jeg satt opp en slektsoversikt. Når det gjelder selve innsamlingen av slektslinjene så er grovarbeidet i alt vesentlig "tante Sovas" verk. For ikke å stykke opp framstillingen mer enn nødvendig, har jeg i liten grad tatt med systematiske kildehenvisninger i denne utgaven. De er forøvrig mange og for de fleste allment tilgjengelige.

Vi skal være Solveig stor takk skyldig for at hun opp i gjennom årene har investert av seg selv og av sin tid i et innsamlingsarbeide som nå kan bli til gjengelig og til glede for oss alle.

Denne slektsoversikten tar utgangspunkt i Gunnar Larsen Øi og hovedvekten er lagt på hans aner. Han er det slektsledd som brøt ut av gammel bondetradisjon og søkte fotfeste i den moderne tid. Imidlertid lå hans røtter og tankegods i det forgangne, noe som han aldri syntes å frigjøre seg helt fra. Det samme ikke kan sies om hans hustru - Thora Elise Lind Øi som helt til sin siste dag var levende interessert i alt nytt i verden. Den siste kvelden hun før hun døde fulgte hun spent med på at menneskene for første gang satte sin fot på månen. Ved denne anledning har jeg imidlertid bare tatt med et utdrag av hennes Kjøpsviklinje for å vise den felles "historiske plattform" de to hadde. En mer fullstendig oversikt over hennes anelinjer, kan komme ved en senere anledning.

Det jeg har kalt Drangedalslinjen har fått stor plass i denne framstillingen. De er de sterkeste "fletningene" i den veven Gunnar Øis slekts historie er, og i tillegg har kildematerialet vært rikelig og lett tilgjengelig. Også den såkalte "historiske renningen" har fått bredere plass enn den har fortjent dersom en legger sikker "genemessig" dokumentasjon til grunn, men den bidrar til historisk tankeflukt med utgangspunkt i "mulig" eget opphav.

Første del kommenterer en del av slektslinjene og føres fram til Gunnar Øi. Til sist i den delen kommer et avsnitt om Kjøpsvik. I **andre del** kommer en slektsbok med kopi av digitaliserte anelister til Gunnar Øi og **del tre** består av en liknende liste med etterslekten til hans barn slik den forelå ved redaksjonens avslutning. Denne versjonen vil forhåpentlig bli oppdatert etter hvert som jeg finner tid og ikke minst – nytt relevant materiale. Det er ikke til å unngå at det vil forekomme feil og unøyaktigheter og jeg vil derfor oppfordre alle som kommer over slike, om å kontakte meg slik at de kan bli justert.

Det er mitt håp at det vil være noen til glede å få en slik oversikt over egen ættemessig bakgrunn og må bare beklage at en mer fullstendig utgave må utstå til senere.

Egersund, juli 1995

H.Ø.

Forord 2010

Utgaven som er lagt ut på nettstedet www.solveigssang.no har en del redaksjonelle endringer i tillegg til to helt nye avsnitt (Holla og finneid). Det er også gitt referanser, noe 1995-utgaven ikke hadde..

Solveigs prosjekt var å spore anene bakover i forholdsvis rette linjer, å ta med søsken og sidegrener var en bort i mot uoverkommelig oppgave tatt i betraktning de verktøy og ressurser hun hadde til rådighet. Den foreliggende slektsbok bærer noe preg av det – enkelte kunne kanskje ønsket en fyldigere oversikt. I dagens internett-tilværelse er mulighetene langt lettere i så måte. Gitt tid og anledning vil jeg – der jeg kommer over relevant materiale – bygge ut de tilhørende familieforgreningene. Lesere som har personopplysninger eller ser feil i tekst eller slektsoversikten innbys til å bruke [*kontakt-verktøyet*] på hjemmesidens startside.

Det kan innvendes at henvisninger og referanser i 1995-utgaven vedrørende var mangelfulle. Her skal jeg ta hele skylden. Selve "skjelettet" kommer fra Solveigs slektstavler – for største delen håndskrevne. Da jeg i 1994-95 arbeidet med materialet og skrev den medfølgende teksten, var jeg i beit for tid og valgte å la det møysommelige referansearbeidet "utstå til senere". Den gang var ikke moderne tekstbehandlingsprogrammer med automatisk referanseverktøy allemannseie. Etter den tid har jeg også i min ukyndighet pådratt materialet et og annet "datakræsj" og mye av referansematerialet er fordampet ut i den elektroniske eter. (Tøffe gutter tar ikke backup.) I den foreliggende utgaven har jeg imidlertid prøvd å reparere noe av skaden og gir en oversikt over de viktigste kildene i fotnoteform.

Navneform har også vært et tema når jeg først skulle skrive alt på nytt. I slektsforskning har vært et forholdsvis stort tema hvorvidt en skulle holde på dialektformer og/eller historiske navneformer eller om en konsekvent skal bruke såkalte *normaliserte navn*. En slik standardisering har mange fordeler, særlig i vår elektroniske tidsalder hvor datasøk med faste søkekriterier er et effektivt hjelpemiddel. I denne versjonen har jeg derfor for det meste brukt en normalisert navneform.

Horten, januar 2010 / H.Ø.

Øy

Gunnar Larsen Øi var født på Øy i Åmli 13. februar 1874 som yngst av fire søsken. Slekten hadde imidlertid liten familiær tilknytning til Åmli, bare på farmorsiden var de forbundet med gården Epletveit.¹ I alt vesentlig blir Gunnar Larsens slektshistorie derfor en telemarksaga. Far til Gunnar, Lars Ellingsen, kom fra Skoe i Lunde hvor han var eldste sønn. Moren, Helga (Helje) Gunnarsdotter, var fra Lundtveit. Lars og broren kjøpte Vestigard Øi i Åmli sammen, men det var Lars som dro til Åmli for å drive skogsgården. Det gikk godt og etter et par år fikk han Helga med til Åmli. De to brødrene skiftet, Knut overtok Skoe og der sitter slekten etter ham ennå. I dag er det sønnesønn til Knut Ellingsen, Knut Skoe, som sitter på gården (1995). Han har tre sønner.

Øy er en gammel gård. Fra navneformen kan en slutte at den har vært ryddet i folkevandringstiden eller før. Navnet betyr "øy" og selv om det på stedet er lite iøynefallende, ligger gården på en øy i landskapet. Fra Kjørulvannet deler Nidelven seg i to grener som omslutter Valefjell og Øy-gårdene for så å forene seg igjen lenger nede.²

Dokumentarisk stiger gården fram av det historiske tåkehavet i et middelalderbrev fra 1402 og i et annet diplom (middelalderbrev) fra 1467 ser vi at Orm Tellefsen selger til Eivind Roarsen 5 markebol i Haugsjå i Tveit sogn i Treungen og hele Øy i Åmli sogn. Senere kan vi følge odelsbønder på gården fra Halvor Øy (f. ca. 1560), og Bjørn Halvorsen Øy (f. ca. 1590), til brødrene Halvor Bjørnsen Øy (f. 1624), Olav Bjørnsen Øy (1630-1712) samt de to yngre Jørgen og Peder Bjørnsønner. Gården ble da delt. De to yngste fikk hver sin gård i Lia, en del av Øy som ble skilt i fra. Olav fikk Vestigard Øy, mens Halvor satt på resten. Halvors part ble senere delt i to og fra den tid har det vært tre gårder på Øy.³

På Vestigard kan vi følge etterkommerne til Olav i 5 ledd fram til Eilev Pedersen Øy (f. 1768). Han var gift to ganger, men hadde ikke barn som vokste opp etter ham. Enken i andre ekteskap giftet seg med en kar med egen gård i Treungen og solgte Vestigard til Salve Bås for 950 spesiedaler i 1844. I 1846 ble den igjen solgt til Olav Storirud i Fyresdal, og i 1855 til to karer fra Flom for 3300 speciedaler. Det er mulig de "to karene fra Flom" har vært

slektninger til Marken Knutsdtr Flom som var gift med Elling Larssen Skoe.

I 1864 kjøpte brødrene Lars og Knut Ellingsønner den vestre gården for 3500 spesidaler. Syv år senere solgte Knut sin del til Lars. Da Nedre Øy ble delt i 1876 kjøpte Lars den ene halvparten som offisielt ble slått sammen med Lnr. 79 i 1882 og ble bruk nr. 1 – Øy.⁴

Elling Larsen tok over gården fra far sin i 1889 for 37 500 kroner og drev den fram til sin død i 1930. Etter ham kom sønnen Lars Ellingsen Øi. Han var gift med Gudrun Korsbekk og de fikk tre døtre – Eldrid, Turid og Kari. Lars døde i 1972 og i dag er det datteren Kari som driver Øy sammen med mannen - Kjell Hauge.

Mor til Lars Ellingsen var Eldrid Gangsei som ble gift med Elling i 1891. De fikk 8 barn, 7 jenter og 1 gutt. I rekkefølge var det; Helga, Kari, Marie, Turid, Lars, Gudrun, Anne og Tordis.

Rundt århundreskiftet var rettskrivningsformen "Øi". Dette beholdt Gunnar Larsen og ga det videre til sine barn igjen. Etterkommerne til Gunnars bror Elling skriver seg imidlertid Øy slik som de andre på Øy-gårdene gjør i dag.

Vi ser at det er flere forbindelser mellom Flom og Åmli. Vi har allerede nevnt Epletveit og vi ser også at Lars og Knut kjøpte Vestigard Øy av "to Flomkarer" og moren deres – Marken Knutsdtr - kom fra gården Flom i Flåbygd. Før Treungbanen til Arendal ble åpnet i 1911 tok Åmlifolket helst ned den gamle telemarksveien til Tvedestrand når de skulle til "byen". Gunnar Larsen Øi har fortalt Solveig at når far hans skulle til Tvedestrand dro han ned telemarksveien over Vegårdshei og tok inn hos skyldfolk han hadde på Ubergmoen. Her hadde Nils Eng og kona Maria slått seg ned på plassen Engene i 1875. Nils kom opprinnelig fra Flom, men hadde drevet Epletveit i Åmli en stund og var blitt gift med Maria der. Disse folkene satte Lars høyt og kjytte svært av dem.

Lars Ellingsen ble gift med *Helga Gunnarsdtr Lundtveit* i 1866, to år etter at han kjøpte Øy. (Dialektformen er Helge og ikke Helga. På de kanter av Telemark de kom fra fikk hunkjønns a i sluttlyd uttaleformen e.) Helga kom fra Lundtveit i Lunde. En av brødrene hennes – Tyge Gundersen Lundtveit – var blant annet kommunepolitiker i Lunde og ordfører fra 1872 til 1881.⁵ En annen bror – Aslak Gundersen Lundtveit – var en god hardingfelespiller og

sønnen Aslak enda bedre. Han vant flere ganger førstepremier i landskapplekene.⁶

Det første barnet var *Marie Andrea* som ble født i 1968. Hun ble gift i 1888 med Telleiv Høgevold. De fikk mange barn. Den eldste sønnen deres var begersvingeren Tarald Høgevold som på grunn av sin tørst skapte seg et varig minne i den muntlige overlevering av familens historiske episoder.

Elling Larsen ble født i 1869. Han var liksom faren en drivende kar og dertil ledende mann i skogorganisasjonen. Etter hvert ble han også en framgangsrik forretningsmann. Etter at Elling hadde overtatt Øy i 1889 flyttet Lars til Bjorevja og da han døde i 1908 arvet Gunnar Bjorevja. Elling kjøpte den like etter av Gunnar for en rimelig penge, men siden angret presten svært over at han solgte arvegården. Han var i mange år etterpå forbitret over at broren hadde skodd seg på handelen, særlig etter som han straks etter kjøpet gjorde gode penger på å selge grunn fra Bjorevja til Treungbanen som var under bygging på den tiden.

Anne Gurine ble født i 1871 og giftet seg i 1893 med Jon Aslaksen Øya fra Øya i Nissedal. Dette ble en historie av det klassiske slaget. Jon var småbrukersønn, men gården hjemme var liten og han hadde en tre år eldre bror som skulle overta etter faren. Han tjente på Øy som gårdsdreng og det ble kjærlighet mellom han og Anne. Anne var etter sigende en vakker pike og foreldrene var forankret i tradisjonens krav til stand og arverett hos en kommende svigersønn. Disse vilkårene kunne Jon på ingen måte oppfylle. Anne ble imidlertid med barn og de fikk en sønn kort tid etter at de giftet seg. De flyttet til Bjorevja som ble skyldsatt som eget bruk i 1894. Lars hadde egentlig tenkt Bjorevja for seg selv og Helge når Elling overtok på Øy. Den gamle stua var blitt revet og nye store hus satt opp. Jon og Anne skrev seg nå for Bjorevja. Imidlertid skulle Anne bare få bo der i fem år før hun døde av tuberkulose i 1899. Etter sigende skulle Jon ha vært en gild kar som svigerforeldrene siden skulle holde meget av.

Sønnen – *Lars Jonsen Bjorevja* – ble fostret opp hos morfaren og "besta". Det har nok vært et eget forhold mellom Gunnar Larsen Øi og nevøen for i prestens familiebibel står Lars Jonsen oppført sammen med hans egne barn og søsken. I hans etterlatte pærer lå et lite gulnet brev dagsatt Bjorevja den 27. mai 1906. Det begynner slik:

"Kjære morbroder. Jeg vil nu skrive nogle or til dig og fortælle dig vorledes vi har det her i Bjorevja. Vi er alle friske og lever vel, og det samme haaber jeg ogsaa dere jør. Nu for en tid siden er vi færdige med vaaraanden, og brodden er begynt at lyse. Her har vert kolt i luften hittil og meget nedbør; men nu begynder det at værmest i luften. Far er ikke hjemme nu for tiden, han er i Treungen og kjører tømmer og kommer ikke hjem før til pins"

Vænlig hilset fra os alle i Bjorevja."

Kort tid etter var han død – 13 år gammel. Gunnar har med egen penn skrevet i brevet: *"Den 16. juli kl 9 ½ døde Lars av hjernebetendelse."*

Lars Ellingsen må ha kjøpt Bjorevja på 1870-tallet for i 1879 ga han festebrev til en kar som var av Flå-ætt. Bjorevja ble skyldsatt som eget bruk i 1894, samme året som Lars overdro Vestre Øy til sønnen Elling. Han rev de gamle husene, satte opp nye og han og Helge flyttet opp dit.⁷ Lars døde på Bjorevja i 1908 og Helge flyttet tilbake til Øy hvor hun døde i 1920. Hovedhuset på Bjorevja ble siden flyttet til Treungen hvor det står den dag i dag. Det var i en tid brukt som gjestgiveri, så det var ingen liten kårstue Lars Ellingsen Skoe Øi bygget seg på sine gamle dager.

Gunnar Larsen Øi ble født 13. februar 1874. I det følgende sitatet har han selv gitt et resymé over sitt livs løp:

"Mine foreldre er bonde Lars Ellingsen og hustru Helga Gundersdatter, begge fra Lunde i Telemark. Jeg gikk på ettårig middelskole- og toårig gymnaskurs (latinlinjen) i Oslo og ble student i 1894. 1897 tok jeg teologisk embetseksamen og samme år også praktikum. Høsten 1897 fikk jeg arbeid som huslærer i Nes på Romerike og i 1898 som personellkapelan hos sokneprest Weenås. Våren 1899 kom jeg til Tysfjord for å bestyre embedet i sokneprest Devolds fravær og var i Tysfjord til høsten 1900. Deretter ble det min oppgave å bestyre embeder på forskjellige steder: Nesna, Hadsel, Bø i Vesterålen, Folda, Skjerstad og Bodin. Høsten 1908 ble jeg utnevnt til sokneprest i Høgsfjord i Ryfylke og var der til august 1919. Fra da og til 1944 har jeg vært lektor ved Stavanger

katedralskole. Ved siden av undervisning i kristendoms-kunnskap har jeg i alle årene undervist i norsk, latin og gresk. De er mange som jeg har undervist privat i latin, gresk og hebraisk. I mine få og små fristunder har jeg syslet litt med dogmatiske og eksegetiske spørsmål og dessuten skrevet mange bokanmeldelser i "Norsk Kirkeblad". I dagbladet "Stavangeren" har jeg i flere år vært bokanmelder.

I Tysfjord ble jeg 29. august 1900 gift med Thora Elise Lind, datter av handelsmann Jacob Lind og hustru Eleonore Kristine Elise, født Nilsen. I vårt ekteskap har vi hatt 5 barn, Øivinn, Lars Jacob, Bjarne, Helge og Solveig. Jeg – som de fleste – har hatt medgang og motgang. "Alle har sitt, stort og litt". Men alt i alt har jeg hatt det godt, bedre enn jeg har fortjent. Ora et labora et Deo comitte futura. (Be og arbeid og overlatt det som vil skje til Gud!)⁸

Av dette curriculum vitae ser vi at det var en intellektuell bråmoden ung mann som 23 år gammel forlot universitetet som ferdig prest. Samtidig hadde han skaffet seg et grunnlag i klassiske språk som kom til å følge ham resten av livet. Gutten fra skogsbygda hadde imidlertid ikke kommet tomhendt til verden. Han bar i seg et åndelig arvegods som vi kan spore langt bakover i slektslinjene hans. Selv om forfedrene stort sett var telemarksbønder med et og annet presteblood iblandet, så var mange av dem kjent for å være mer boklig orientert enn de fleste av sine sambygdinger. I barndomshjemmet på Skoe var far hans, Lars Ellingsen, vokst opp i et miljø preget av boklig lærdom. Olav Stranna skriver:⁹

"Erling Larsson Skoe skulle vera ein gild jordbrukar og var visselig etter tidshøva ein kunnskapsrik bonde. Dei var nok ikkje så lite boklærde desse Skoe-folka. I skiftet etter far hans, Lars Erlingson, i 1826 er det såleis nemt fleire lærerike bøker, t.d. sogebøker, ferdaskildringar, jordbruksbøker o.a. Så mange bøker hjå ein bonde var sjeldsynt i dei dagar. Han skulle ha vore konstituert lensmann ei tid og var flytt hit fra Våle i Drangedal."

Onkelen til Gunnar, *Elling Ellingsen* (f. 1842) tok eksamen ved Solum lærerskole i 1862 og var lærer i Hurdalen fra 1864 til 1913. Av de fire barna hans ble tre lærere og den fjerde handelsmann.¹⁰ Et annet forhold var at de fikk skysstasjonsbevilling på Øy. Det kom folk til gårds fra fjern og nær og Gunnar fikk tidlig impulser fra en verden større enn hjembygden.

Skoe

Gården Skoe er første gang nevnt da Gunnar Torgils (Torjussen) i 1397 kjøper "*5 maanadsmatabol i gaarden Skodden i Lunde*". Gårdsnavnet føyer seg inn i en rekke med samme språklige opphav, nemlig *Skodvin*. Stammen *skod-* er utolket, men *-vin* som betyr "naturlig eng", er felles for rundt 1000 gårdsnavn i Norge. En antar at disse gårdene har vært ryddet i 6-700årene, altså før vikingetiden. Gården er igjen nevnt i dokumenter på 1500-tallet. I 1610 sitter Marit Skoe som enke og halve boet (25 ½ riksdaler) er gått til Kongen "*fordi hendis mand formedelst druchenskab hafde forcordt sit lif*". Gården har fram til 1774 avvekslende vært eiet, helt eller delvis, av byfolk eller forskjellige bondeslekter. Den østre delen blir så i 1774 kjøpt av lensmann Anders Olavsøn Funnemarks sønn *Sveinung Andersen* (1749-1823) og blir etter hvert den Skoegården som Lars Ellingsson Skoe, senere Øi, vokste opp på.

Sveinung hadde 8 døtre. Han og familien var vel ansett og døtrene trakk til seg beilere fra hele omlandet. I 1790-årene kom brødrene *Gunnar* (1773-1795) og *Lars* (f. 1775) Ellingsønner fra Våle i Drangedal til Sveinung og viste interesse for så vel gården som døtrene. I 1793 kjøpte de en part i Skoe av Sveinung for 900 riksdaler. Året etter giftet Gunnar seg med Sveinungs eldste datter *Susanne* (f. 1775). Han døde imidlertid allerede i 1795, samme året som hans eneste barn Kari ble født. Det er rimelig å tro at Lars drev den felles halvparten etter at broren døde og i 1797 giftet han seg med Susannes søster *Anne* (f. 1777). Året etter betalte han 1990 riksdaler for den parten som var på andre hender, men da fulgte alle husene med. I 1802 kjøpte Lars brorens part også og ble eier av hele Skoe. Svigerfaren flyttet rundt 1799 til gården Verpe og kalte seg fra den tid *Sveinung Andreson Verpe*. Vi skal komme tilbake til ham senere i denne slektskrøniken.¹¹

Lars Ellingsen og Anne Sveinungsdr fikk 7 barn og *Elling Larson* (f. 1802) var den eldste. Elling ble i 1824 gift med *Marken Knutsdotter Flom* (f. 1805). De igjen fikk 9 barn: *Lars* (1827-1908) og *Knut* (f. 1829) har vi møtt tidligere på Øy. (Se forøvrig slektsbasen på nettsiden.)

Drangedal

Mange av slektslinjene for Øi-slekten har sitt opphav i det vi i dag kaller Drangedal. Da ættehistorien har mange paralleller til den generelle historiske utvikling skal vi se nærmere på denne regionen gjennom tidene. Drangedalsområdet må fra gammelt av ses på som to adskilte enheter – Drangedal og Tørdal. Inntil senmiddelalderen hadde de to dalførene relativt liten forbindelse med hverandre. De var adskilte forvaltningsmessige enheter så vel verdselig som kirkelig. De har også hatt separate dialektiske uttrykksformer og muligens også etniske særtrekk.

Innen statsforvaltningen hørte Tørdal til Telemark, mens Drangedal lå under Grenland. Begge områder lå imidlertid under Skien syle. Kirkelig var delingen til å begynne med mer markant. Da Hamar bispedømme ble dannet i 1150-årene ble Telemark lagt til Hamar, mens Grenland hørte til Oslo.

Det gamle Telemark besto av kirkesognene Gransherad, Lisleherad, Sauland, Seljord, Kviteseid med ytre Flåbygd, Tørdal og bygdene lenger opp og vestafor disse. Dette området ble kalt *Skattelandet* fordi bøndene, som vi skal se, hadde oppnådd særlige avgiftsbetingelser hos myndighetene.

Grenland var i middelalderen forvaltningsmessig delt inn i fire skipreder; Bamle, Gjerpen, Ulefoss og Lindheim skipreder. Da Sværre-ætten på 1200-tallet sentraliserte statsmakten gikk *leidangen* over til en *skatt*. Leidangsordningen hadde likevel ikke gyldighet lenger inn i landet enn det *laksen gikk opp i elvene*. Det som den gang var Telemark kom derfor ikke med og det oppsto en forskjell i beskatningsreglene mellom Telemark og Grenland. Mens bøndene i Grenland helt fra begynnelsen av 1200-tallet betalte leidangsskatt kom de egenrådige og gjenstridige telene først i 1277 fram til en ordning med stasmakten. De skulle slippe tiende til kirken, i stedet skulle de betale en biskopsskatt og en såkalt Olavsskatt. De måtte også ut med en kongskatt og fra før hadde de betalt en avgift til presteunderhold – et *presterede*.

Det var vanlig at hver fullgård betalte et kalveskinn i henholdsvis Olavsskatt, presterede og kongsskatt - altså til sammen 3 kalveskinn. Det er tydelig at telene i det lengste hadde satt seg i mot all skattebetaling, og da de til slutt måtte gå med på en ordning, ble resultatet så gunstig for dem som vel mulig.

Telemark sto i en særstilling så vel i verdslig som kirkelig forvaltning. Det var Skattelandet og det hadde som nevnt sammenheng med telebøndernes inngrodde uvilje mot å føye seg inn i den ordningen som var gjort gjeldende for resten av landet. De bodde dessuten avsondret i tynt befolkede smådaler langt unna myndighetenes hovedveier. I tillegg var de individualister og holdt seg til sine gamle seder og skikker.

Forbindelsene mellom Tørdal og de andre bygdene vest og østover i Telemark må ha vært sterk i middelalderen og trolig mer så enn til grenlandsbygda Drangedal i sør. På den tid var Skien telenes regionscenter. Lagretten (lagstolen) for Telemark og Grenland hadde hatt sete i Skien fra før 1300-tallet¹² og det var på Rådstua i Skien folk fra vesttelemarksbygdene fikk tatt opp saker for rettsapparatet.

Det har i uminnelige tider vært et nært samband fra Tørdal og over heiene vestover. Det samme gjelder forbindelsene videre østerut. Det gikk mye brukte ferdselsveier over heia fra Bø og Ettestad til øvre Kjosene og videre til Flåbygd og Lunde. Herfra gikk ferden nedover langs Norsjø. Det gikk også en vei over heia i øvre Tørdal forbi Laustad og Homleid til Fjågesund. Her kunne folk igjen ta seg langs Bandak og Norsjøvassdraget til Skien. Mye tyder på at fram til senmiddelalderen var disse ferdselsveiene langt vanligere for folk fra Tørdal og bygdene lenger sørvest, enn trafikken nedover Bjorvannet til Drangedal og videre ut til kysten langs Tokevassdragene.

Tidlig på 1400-tallet, etter pestperioden, ser det ut til at Tørdal sokn har blitt lagt under presten i Drangedal kirke og dermed under bispestolen i Oslo. Det kan tyde på at sambandet nedover til Drangedal på den tiden har blitt viktigere. Pesten reduserte befolkningen i disse områdene med godt over halvparten. Det er derfor mulig at befolkningsmønstret i nabobygdene vest- og nordover hadde endret seg så meget i tiden etter svartedauen at kontakten sørover mot Drangedal falt mer naturlig. Særlig etter at trelasthandelen tok seg opp på 1600-tallet har samkvemmet med kysten og de nye ladestedene der tatt seg kraftig opp.

Det er interessant at det er langs de samme gamle ferdssveiene fra Tørdal at Øi-slektens aner har knyttet sine familieforbindelser mot henholdsvis Fjågesund og Lunde og dette varte ved til langt ut i 1800-tallet. I slekten kan vi føre flere av linjene til bake til Eilev Solberg i Drangedal og Torbjørn Jørgensen Vrålstad i Tørdal. Disse levde noenlunde samtidig på begynnelsen av 1600-tallet og familiene og gårdshistoriene deres vever seg i stor grad inn i hverandre. Torbjørn Vrålstads ætt er godt belyst bakover i tid, men for de andre forfedrenes vedkommende gjenstår det meget å avdekke – om mulig.

Den største gården i Drangedal sokn var fra gammelt av Nås og her finner vi Øi-slektens eldste dokumentasjon for direkte agnatisk opphav (farslinjen). Vi skal derfor starte vår ferd gjennom "Drangedalslinjene" her.

Det er dessverre slik at historisk sett er det helst mennene som kan spores i den historiske dokumentasjon som har overlevd – derfor er de kognatiske (kvinnelige) linjene lang vanskeligere å få tak i. Det kan imidlertid være at en gang får tilgang til genetisk DNA-analyse og tilsvarende biologiske databaser som med noenlunde sikkerhet kan gi interessant informasjon i så måte. Dette verktøyet er allerede lansert i slektsforskningen i forholdsvis "enkel" utgave – hvem vet hva framtiden kan bringe i så måte?

Nås

(Den agnatiske linjen)

Nås er som svært mange andre fullgårder i området, omtalt i gamle diplomer (middelalderbrev). Disse har blitt innhentet fra mange ulike kilder og er samlet og systematisert i et historisk arkivverk som har fått navnet *Diplomentarium Norvegicum* (DN)¹³. På mange gårder hadde en tatt vare på slike gamle dokumenter, særlig dersom de omhandlet juridiske forhold angående stedet og folkene der.

På gården Tørnes sør for Vrålstad i Tørdal finnes en liten smal jernbeslått kiste fra middelalderen. Den har opprinnelig stått på

Vrålstad og er beskrevet der i 1743 som " *et lidet langt Jærnbeslået Skrin, hvorudi sees mangfoldige Pergamentsbreve, som ingen her kan læse eller forstaae, men af gammelt skal have boet her en ved Navn Herren Halvor. Det var ønskelig og curieust at disse bemelte Breve kunde blive forklarede.*" ¹⁴ Vrålstad-bøndene eide kisten sammen, og betraktet den som en helligdom. Den sto på hver gård ett år av gangen, og ble flyttet til neste gård hver julaften med en prosesjon av gårdenes beboere. Kisten inneholdt flere gamle dokumenter, som ikke ble oversatt før kista kom vekk på 1890-tallet, visstnok fordi en av gårdene hadde fått nye eiere som ikke kjente til kistas tradisjon og solgte den. I 1899 ble den oppdaget på en utstilling i Kragerø. Av de dokumentene som opprinnelig fantes i den, er 14 kommet til rette.¹⁵ Dokumenter skal tidligere ha blitt lånt ut til forskjellige personer, og man vet ikke om alle er funnet, men en antar at de fleste etter hvert er tatt inn i *Diplomentarium Norvegicum*.

I "gårdsarkivet" fra Vrålstad et skiftebrev dagsatt søndag før sommerdag 1448. ¹⁶ Det var utferdiget på Nås av soknepresten og syv lagrettemenn og omhandler et arveskifte etter Astrid Borgarsdotter " *da Gud hennar siel hadde henttet*". Der hørte de og så på at de holdt hverandre i hendene og ble enige om at den ene halvparten av Nås skulle tilhøre Helge Anundsen og den andre halvparten skulle gå til Elling og Borgar Sveinsen og Vermund Svenkesen.¹⁷

I et annet dokument fra Vrålstad finner vi at Hallvard Roaldstad (ca 1320- n 1378) hadde en kone, Liv Helgesdtr, som var hos biskopen i Hamar for å be om syndsforlatelse for utroskap ¹⁸. Før dette hadde de fått en sønn som het Helge etter morfaren sin (se Vrålstadlinjens ættetavle). Det er mye som tyder på at denne Helge Hallvardsson har vært Astrid Borgarsens første svigerfar. Etter som hun ble sittende på Nås udelt like til sin død, må hun ha overtatt gården som odelsarving, rimeligvis etter sine foreldre. Hun må ha vært gift tre ganger og hun overlevde alle sine menn. I første ekteskap med Anund har hun, i følge arvereglene, hatt minst to sønner; Borgar som fikk navn etter morfaren og Helge som ble oppkalt etter farfaren. Borgar må ha falt fra en gang i morens tredje ekteskap og neste sønn blir kalt opp etter den døde halvbroren, igjen etter navnreglene som på den tid nesten var for lov å regne. Ved skiftet var Helge eldste sønn, hadde den beste odelen og arvet "det halve kongerike". Astrid var trolig født i siste halvdel av 1380-årene og Helge en gang mellom 1405 og 1410. Senere skal vi se at

det noe uvanlige navnet Vermund går igjen i enkelte ætteledd og det er derfor grunn til å tro at det er samme slekten som blir sittende på Nås de neste halvannet hundre år før den på slutten av 1500-tallet igjen dukker ut av historiens tåkehav. Når dokumenter angående Nås er blitt funnet i gårdsarkivet på Vrålstad, er det en sterk indikasjon på at det har vært en nær ætteforbindelse mellom de to gårdene. De har i følge matriklene vært jevnstore og den ene i så måte "like god som den andre".

I 1582 var *Sveinung Gunnarsen Naas* lagrettsmann, nevnt fram til 1591 da seglet hans er bevart. Det året var han blant de lagrettemennene som valgte utsendinger til kongehyllingen i Oslo.¹⁹ Mye tyder på at Sveinung er den eldste navngitte person i Gunnar Øis uavbrutte farslinje. Sønnen hans var Rasmus Nås og i 1594 blir det oppgitt at han eide hele gården. Dertil eide han Setre, Reiarisdalen og Sundbø i *Flåbygd*. Rasmus ble henrettet i 1623 og halvparten av boet gikk til Kronen. I lensregnskapet er det skrevet: *"Anammit halvparten, som fandtes efter Rasmus Noss, som for sine misgjerninger blev henrettet, penninge 25 rd., 2 mark. Samledis er kommen paa Kgl. Mays. anpart udi fast godz 2 huder, 3 setting udi Sundbø udi Flåbygden i Hvidesøe prestegield, som er bevilget til løsning 80 rd"*.

Det har tidligere vært antatt at Rasmus ble henrettet for et brodermord.²⁰ Imidlertid har det i Aust-Agders fylkesmuseums samlinger kommet fram en dom fra 1623 over:

" . . . disse eptschreffne quinder wed Naffn Elline Klokers; Gierpen sogin och Merit Laugøenn udi Bamle som udaff Helge Kule, Mette Anvig och Rassmus Nøs Rodmester, som tilforn er bleffen refsit for theris Misgjerninger, er Bleffuen udlagt och berøgthit for Troldoms konster att haffe omgaait och Bedreffit och forneligh att haffue werit med thenum paa Skreheldenn och tillagt kloker Elline at hon thill witterlighet Red paa en suort gallt och at denne Maritte Laugøenn war en arrig Troid kone".

Elline Klokkers og Maritte Laugøen ble i følge dommen behørig dømt fra livet ved brenning og dommen også fullbyrdet samme år. Det går klart fram at Rasmus Nås var innblandet i hekseprosessen og det er derfor nærliggende å tro at det var i denne forbindelse Rasmus måtte late livet "med sverdet på sin hals".²¹

Tidligere har en tradisjonelt gjerne forklart hekseprosessenes uhyrligheter med å henvise til at de hørte hjemme i "den mørke

middelalder". I de nordiske land foregikk imidlertid forfølgelsene hovedsakelig i renessansetiden²² – en periode preget av sterke brytninger mellom gammelt og nytt.

I løpet av 1400-tallet ble det heksebegrepet som er kjent for ettertiden skapt. Betegnelsen ble knyttet opp mot begrepet kjetter, men først mot midten av 1500-tallet ble det for alvor tale om systematisk forfølgelse av hekser og heksebålene blusset opp over hele Europa. Det er blitt hevet at flere millioner kvinner ble brent på bål i vår verdensdel i denne tiden. Det bibelske grunnlaget er et vers i andre mosebok: *"en trollkvinne skal du ikke la leve"*.²³ I folkelig tradisjon var det ofte vanskelig å skille mellom *"kloke koner"*, og virkelige hekser og rettspraksis var inkvisitorisk hvor anklageren også var dommer. I motsetning til det en skulle tro er sinnssyke eller psykisk ustabile individer ikke å finne blant de trolldomsdømte

På kontinentet var hekseabatten et framstående trekk i rettssakene og "heksene" framstilte denne djevelfesten temmelig likt. Alle midler ble brukt for å få dem til å tilstå. Den mildeste straff var forvisning, men de fleste ble dømt til døden – når de var "funnet skyldige". Den "mest skånsomme" dødsstraff var halshugging og her i landet var det mange som led den skjebnen. I europeisk sammenheng var imidlertid den vanlige straffen for hekseri – og for trolldom i det hele – bål og brann. I Norden var den mer "humane" stigebrenning vanligst. Offeret ble bundet til en stige som ble kastet inn over bålet som alt var tent og i lys lue. Brenning ble visstnok bare idømt kjettere, hekser og trollmenn. Tanken var at ilden skulle rense deres syndefulle sjel. De kilder en kjenner viser at om lag 860 mennesker ble anklaget for trolldom og hekseri i Norge i løpet av hekseperioden som varte fra om lag 1570 til 1695. Tallet er utvilsomt større da vi må regne med at adskillig dokumentasjon fra disse prosessene er gått tapt.²⁴

Geografisk ligger Nås i nedre del av et smalt dalføre som blir kalt **Kjosen**. Her stikker Nåsribben opp som et landemerke. På østsiden fører veien til Landsmarka og videre til Lunde. Nordover dalen kommer en til Singusdal og derfra går de gamle slepene over heiene – vestover forbi Reiardsdalen mot Homleid i østre dalen i Tørdal og Fjågesund; nordover langs Hestheia til Flåbygd og Lunde. Kjosen er selve arnestedet for det agnatiske opphavet til Øi-slekten. Selve navneformen betyr smal dal eller søkk og som landskapsnavn er det i usammensatt form tegn på en svært gammel navngiving og dermed antakelig også bosetting.²⁵ Herfra kom Lars og Knut

Ellingsønner fra Våle som vi har møtt på Skoe og her ligger de andre gårdene vi skal høre om i forbindelse den direkte mannslinjen.

Rasmus var gift med Anne Nås og de hadde sønnen Halvor som en tid brukte en part av Nås, men kom senere til Lensegrav lenger opp i Kjosjen. Hans sønn igjen het Vermund og vi kjenner også til en datter som er mor til Berntsdøtrene som vi møter igjen i avsnittet om Vålelinjen. Den andre sønnen til Rasmus og Anne var Søfren Rasmusson Åkre (1620-1679) Han er nevnt i matriklen fra 1647 som bruker av Nås sammen med Annes andre ektemann – Gunnar.²⁶ Siden flyttet han til Åkre som han eide halvannen tønne i.²⁷ Det var imidlertid Eilev Solberg, storkaksen som vi skal høre mer til, som eide mesteparten og var bygselrådlig. Søfren bodde på Åkre til han døde. Han er flere ganger nevnt som lagrettsmann. Han hadde to sønner – Gunnleik og Nils. Søfren hadde arvet Reiarisdalen som del av sin odel og ga gården videre til Gunnleik. Reiarisdalen går igjen i odelslinjen og vi støter på den flere ganger senere i ættehistorien – også etter at slekten var kommet til Skoe, men da bare i forbindelse med beiterettigheter. Nils kom til Nås.

Mor til Søfren, Anne Nås, har en tidligere giftet seg opp igjen to ganger. Andre gang i 1647 med Gunnar og så et nytt ekteskap med Eilev Eilevsen i ca 1647 etter at Gunnar var død ca 1645. Ellef døde i 1669 og Anne Nås er nevnt i 1670 som eier av gården ryk i Våle. Hun har altså overlevd sin tredje ektemann – i sannhet en livskraftig kvinne.

Nye opplysninger taler imidlertid sterkt for at det er to kvinner som har hatt navnet Anne på Nås. Anne Anundsdr fra Lindheim i Sauherad og Anne Olavsdr fra Ryk i Våle. Det er ikke helt klart hvilken av de to som var den første. Flere ting taler imidlertid for at Anne Anundsdr var eldst og ble gift med Rasmus Nås. Vi kjenner fedrenes alder. Anund Rolleivsen Lindhjem levde ca 1520-1603 mens Olav Asbjørnson omtales som bruker av Ryk 1604-25. Det tør vel ha vært rundt 40-50år mellom dem og følgelig en ikke uvesentlig forskjell i fødselsdato på de to Annene på Nås.

Olav Asbjørnsen var gift med Sigrid (Siri) Matisdotter og hennes slekt eiet part i Lindheim samt betydelig annet jordegods. Etter at Olav var død satt enken på Ryk fra 1626 til 1632. Hun eiet parter i Ryk, Rugland, Råstugu og Vegheim for egen del. Resten av godset var skiftet mellom de tre barna hennes. Anne Olavsdr hadde mellom annet fått 1 tønne land i Lindheim. I tidens ånd ble dette registrert som eiendom Eilev eiet "*paa sin quindis weigne*".

Resymé:

Anne Anundsdr Lindheim ble gift med Rasmus Nås. Etter at han ble henrettet ca 1623 ble hun gift med Gunnar ca 1628. Gunnar Nås døde rundt 1645 og en gang før dette må Anne Anundsdr ha gått bort. Gunnar gifter seg på nytt med Anne Olavsdr som altså ble enke ca 1645. Hun gifter seg med Eilev Eilevsen Solberg ca 1647 og er nevnt som enke etter ham i 1670.

Den agnatiske linjen:

- I) Sveinung Nås (n. 1592)
- II) Rasmus Nås (n. 1594 d. 1623)
- III) Søfren (Sivert) Rasmuson Åkre (1620-1679)
- IV) Gunnleik Søfrensen Åkre (1650-)
- V) Lars Gunnleiksen Nås (1679-1708)
- VI) Gunnleik Larsen Nås (1715-1745)
- VII) Elling Gunnleiksen (Nås) Våle (1753-1824)
- VIII) Lars Ellingsen (Våle) Skoe (1775-1825)
- IX) Elling Larsen Skoe (1802-)
- X) Lars Ellingsen Øi (1827-1908)
- XI) Gunnar Larsen Øi (1874-1966)

Eilev Solberg

Eilev Solberg (Ca 1600 - 1660) skal nevnes særskilt. Ut fra "slektsmatematisk" beregning er det han som er "stamfar" til Øi-slekten ut fra det forhold at 4 av hans 5 kjente barn har avgitt genmateriale kanalisert ned til Gunnar Øi. Eilev var sønn til Gunnleik på Brøsjø. Denne gården ligger syd i Drangedal og det er rimelig å anta at det herfra har vært familieforbindelser mot Gjerstad og Vegarshei. Vi skal under avsnittet om Våje se at Ellef høyst sannsynlig hadde skyldfolk denne veien. Han bodde imidlertid på konas odelsgård – Solberg - som ligger i Drangedal litt syd for Nås. Herfra bygget han opp et eiendomsgods som på den tid var blant de største i Telemark. Han er nevnt i en rekke skrifter og

kjøpekontrakter fra første halvdel av 1600-tallet og en har således rimelig god oversikt over godset hans.

Til sammen utgjorde eiendommene 18-20 fullgårder, men mye besto av parter slik at han i alt var eier eller medeier av rundt 34 gårder. Av disse lå 16 utenfor Drangedal herred. Han kjøpte og makeskiftet stadig eiendommer og syntes aldri å mangle midler. Hans eget odelsgoods var de to gårdene Brøsjø og Holte i Drangedal – i tillegg hadde han Ettestad i Tørdal og Evja i Nesherad. Som medgift hadde kona halve Solberg og gården Sandvik. Denne siste gården kom til Vrålstad-ætten i 1782 og dette og andre faktorer tyder på at hun var i skyld med disse folkene.

Eilev ble enkemann i 1645 og døde i 1660. De fleste gårdene hans gikk til barna: Åsulf, Knut, Eilev, Anne og Liv. Alle unntatt Eilev d.y. blir kyttet videre til Øi-slektens "Solberg-linje".

Vrålstad

(Vrålstad-linjen)

Vrålstadætten vil i det følgende bli forholdsvis utførlig behandlet og det er flere årsaker til det. For det første har flere historikere interessert for et antatt medlem av ætten - Hallvard Gråtopp og den såkalte bondeoppstanden i 1438. Dernest har gårdsarkivet på Vrålstad gitt oss et innsyn i gårds- og ættehistorie fra middelalderen som er ganske enestående her i landet. Endelig vil de avveininger som er tatt med i kommentarene kunne være av interesse når vi senere skal følge tilknytninger til de forskjellige ættelinjer.

Den mest framtreddende ætten i Drangedalsområdet fra gammelt av har utvilsomt vært Vrålstadætten fra gården Vrålstad i Tørdal. Gårdens opprinnelige navn var Roaldstad etter mannsnavnet Roald, men i senmiddelalderen gikk en i enkelte landsdeler over til dialektformen Vrål for i stedet for Roald og stedsnavnet Roaldstad gjennomgikk en tilsvarende språklig metamorfose og ble til Vrålstad.

Det er i dag mulig å sette opp en sine i hovedtrekk sammenhengende liste over denne ætten fra 1200-tallet av. I den

følgende oppstilling vil jeg i hovedsak bruke A. E. Hedems²⁸ og S. Hennesseeid²⁹ sitt materiale som kilder for linjen fram til ca. år 1600. Det henvises også til M. Øvretveits ættetavle over Vrålstadætten³⁰. Den er omfattende, men mangler adekvat henvisninger. Av generell interesse er professor Halvdan Kohts bok om norsk bondereisning³¹. Den mest omfattende omtalen av Hallvard Gråtopp har Olav Sannes i bygdeboka "Drangedal med Tørdal" der dette avsnittet utgjør mer enn 20 sider.³² Lokalhistorikeren Jon Hvitsand har i en artikkel "Nytt ljøs over Herren Hallvard Gråtøpps soge" har kastet fram nye ideer om bondeførerens opphav.³³

Vi skal følge ætten på Vrålstad i 11 generasjoner og fram til den på begynnelsen av 1600-tallet fordeler seg på flere av Øi-slektens Drangedalslinjer og fortsetter i godt over ti nye generasjoner fram til vår tid.

Hallvard på Roaldstad

Den første Hallvard på Roaldstad vi kjenner til levde omkring år 1200. Han deler Roaldstadgården mellom sine to sønner – Olaf på øvre og Gunnleik på nedre Roaldstad og herfra går det ut to ættelinjer.

A. Nedre Roaldstad

II) *Hallvard Gunnleiksen*

III) *Gunnleik Hallwardsen* (Solgte 1338/39 7+5 laup land til folket på den øvre gården.

IV) *Hallvard Gunnleiksen*

V) *Ingerid Hallwardsdtr*

VI) *Anund*

B. Øvre Roaldstad

II) Olav Hallvardsen

III) Hallvard Olavsens.

Han har to sønner – Olav og Aslak som vi kjenner fra et legitimasjonsdokument fra mars 1336 og som ble funnet på gårdsarkivet på Vrålstad.³⁴ I formynderregjeringens rettarbot av 1280 var det bestemt at når en bega seg på reise til bygder der en ikke var kjent, skulle man ha med seg legitimasjons- og anbefalingsbrev som skulle være utferdiget av lagmannen, sysselmannen eller andre pålitelige menn. Nikulas prest på Lunde utstedte et slikt brev til Olav og Aslak Hallvardsoner. Sira Nikulas omtaler brødrene som sine "*soknarmen ok godr bøndr ok skilrikr*". De var bofaste og selveiende gårdbrukere og nøt medborgerlig tillit og aktelse. Brødrene skulle på pilgrimsferd til Hellig Olavs grav i Nidaros og trengte derfor et slikt reisepass.

Et annet dokument er fra 19. mai 1341.³⁵ Foranledningene er en uenighet om kjøp av land mellom folkene på øvre og nedre gården. Olav på Roaldstad møtte sammen med barna til broren Aslak hos Tor lagmann i Gjestegården i Skien. Aslak er nå død og barna var mellom 15 og 20 år gamle så farbroen Olav var verge for dem. Olav hadde i november 1338 kjøpt 7 tønner land av *Gunnleik Hallvardsen* og Aslak hadde året etter kjøpt 5 tønner av samme Gunnleik. Handelen omfattet også hus "*innan gars*". Det var vitnefast at Gunnleik hadde fått betaling, men av en eller annen grunn ble det allikevel rettssak. Gunnleik møtte ikke i retten og lagmannen tildømte Olav og brorbarna det som var kjøpt.

Det går fram av ovenstående at Vrålstad var delt på den tid. Det er rimelig å anta at det var et hovedbruk der og at det var Olav Hallvardson som eiet det. Gunnleik som var den andre parten i saken var også en Hallvardson, men han er ikke nevnt som bror til den andre – det var derimot Aslak. Hallvard-navnet og tilhørigheten til Roaldstad peker mot at Gunnleik og Olav var av samme ætt. Med henvisning til Hedens ættetavle³⁶ var Gunnleik tremenning til Olav. Henneseid nevner i sine kommentarer til dette dokumentet at Aslak flyttet til Treungen³⁷.

IV) Olav Hallvardsen (f. ca. 1290-95 d. før 1387)

var gift med Signe (f. ca. 1295, levde i 1387). De fikk tre sønner som er kjent:

- a) Hallvard, gift 1.g med Liv Helgesdtr, 2.g.med N.N. Torbjørnsdtr.
- b) Bjørnulf, gift med Aslaug Tjostolfdtr., nevnt i tiendebrev fra 1360.
- c) Alf på Fjalestad er nevnt i drapsdokument fra 1361.

Alf kom til Fjalestad i Nisser og det kom seg slik at han var med på et drap på Gløder Steinulfson i 1361³⁸. En som het Peter Tjostolfson hadde vært *atvistmann*, det vil si at han hadde vært til stede og vitne til hendelsen. Nå hadde Alf vedgått at han hadde påført Gløder et hugg og han fikk sin straff, men Gløder hadde imidlertid tre hugg. Peter Tjostolfson var mistenkt for å ha vært delaktig og brødrene til Gløder tok saken i sine egne hender. Hallvardsmesseaften – 14. mars samme året – tok Jon og Hallgrim Steinulfsoner livet av Peter med fem sverdhugg. Disse drapsdokumentene fra slutten av høymiddelalderen var et av de mange som lå i kista på Vrålstad. Det er liten grunn til å tvile på at det er Alf Hallvardson på Roaldstad det dreier seg om. Det er vel også rimelig å anta at kona til Bjørnulf Hallvardsson – Aslaug Tjostolfsdtr – var søster til Peter Tjostolfsen som var sammen med Alf under ugjerningen .

Vi ser her at Alf Roaldstad hadde flyttet til Nisser og at onkelen Aslak hadde tatt til Treungen før ham. På denne tiden – om ikke før – er Vrålstadætten etablert i de vestlige nabobygdene og får egne ættelinjer der.

V) *Hallvard Olavsens Roaldstad* (f.ca. 1320, nevnt 1378).

Med *Liv Helgesdtr* hadde han to barn:

- a) *Olav* (f.ca. 1345, levde i 1378, men er ikke omtalt i 1393).
- b) *Helge* (se Nås).

I ekteskapet med *N.N. Torbjørnsdtr* hadde han angivelig en sønn og to døtre:

- a) *Torbjørn*.
- b) (*Margrethe* ?)
- c) (*Gudrun* ?)

Hva angår døtrene er de omgitt av spekulasjoner rundt to hovedproblemstillinger i Vrålstadættens historie – nemlig Hallvard

Gråtopps identitet og Vrålstadættens tilknytning til Klevar i Sauherad.

Den mest "spenstige" teorien er framsatt av lokalhistorikeren Jon Hvitsand. Han mente å ha grunnlag for at *Margrete* var gift med *sira Torer Ogmundsen* fra Lindheim i Sauherad, død før 1401. Torer var prest i Sauherad. Margrethe fikk seg testamentert halve Klevar i Sauherad i 1397 av sira Torers onkel - Bjørn Torleifson Lindheim. Bjørn var sysselmann i Skien syssel fra 1372-1384.³⁹

Søsteren Gudruns skulle ha vært gift med Tor Ogmundsens bror, sira Bjørn Ogmundsen Lindheim. Han var prest i Tjølling 1393-98 og døde før 1401. Som søsteren fikk Gudrun seg testamentert den andre halvdelen av Klevar av ovennevnte Bjørn Torleivsen Lindheim.

Stian Henneseid går kraftig til motmele med Hvitsands teori og argumenterer for at Gråtopp var født og båret på Vrålstad. Som vi skal se senere er også Henneseids dokumentasjon tynn og ulogisk, noe vi skal se drøftet i kommentarene som er sitert senere i avsnittet

Når det gjelder søstrene Margrethe og Gudrun så dukker de opp i et middelalderbrev (diplom) fra 1397⁴⁰. Her kunngjøres at Bjørn Thorleifsen hadde gitt hele Klevar til sine frendekoner, søstrene Margrethe og Gudrun Hallvardsdøtre. Bjørn var sysselmann og bosatt på Lindheim og det er flere slike middelaldrebrev som sannsynliggjør en familieforbindelse mellom Lindheim/Klevar i Sauherad og Roaldstad i Drangedal. Vi skal i denne sammenheng bare henvise til diplommet fra 1535 vedrørende salget av Klevar tilbake til folket på Lindheim⁴¹.

Denne generasjonen ble født inn i den store pestperioden. Godt over halvparten av befolkningen døde i disse egnene og følgene av *den store død* på familie- og slektsforhold må ha vært vesentlige. Det er derfor ikke urimelig å anta at mange med god og best odal var borte og at utradisjonelle arvefølger kunne forekomme.

Torbjørn Hallvardsen Roaldstad (ca. 1370-1437) – Margrethe og Gudruns bror – kjøpte gården fiskevann i 1393.⁴² Han var muligens identisk med den Torbjørn Hallvardsson som var med og skrev under det såkalte *Jersøydokumentet*⁴³ om våpentilstand under opprøret til Amund Sigurdsen Bolt i 1436.⁴⁴

VII) *Hallvard Torbjørnsen* (f. ca. 1400)

er i folketradisjonen upekt som Hallvard Gråtopp. Gift med Tordis, far til Torbjørn Hallvardsen. Kona hans kan ha vært Tøris (Tordis) og i et brev om fiskerett på Roaldstad fra 1454 finnes navnet Tordisso M . . . dotter.⁴⁵ En mulighet er at Gråtopp falt under trefningene ved Oslo 1438, men i følge sagnene skulle han ha sluppet unna etter opprøret og kan i så fall ha levd til noe før 1454. Det henvises for øvrig til kommentarene som følger samt til avsnittet om Lindheim.

VIII) *Torbjørn Hallvardsen* (ca. 1430 – ca. 1510)

finner vi i skriftlige kilder fra slutten av 1400-tallet, han er da eier av Vrålstad. Det er mye som tyder på at han er sønn til Hallvard Torbjørnsen (Gråtopp), i så fall var han svært ung da faren angivelig gikk med bøndene mot Oslo. Dersom det er moren hans som undertegner dokumentene om fiskerettigheter i 1454 (se over), var han ikke myndig da. I tre dokument finner vi navnet hans. Det første er datert palmesøndag 31. mars 1482⁴⁶. Presten i Drangedal og fem lagrettsmenn var til stedes ved Tørdal kirke og bevitnet at Torbjørn Hallvardsen og Torgrim Steinsen gjorde en byttehandel. Det neste dokumentet er fra 1493⁴⁷. Her blir det fortalt at Torbjørn Hallvardssen kjøper Fiskvann av en Gunar Aslaksen. Denne siste var sikkert også av Vrålstadætta og hadde således blitt eier av Fiskvann. Det tredje dokumentet som omtaler Torbjørn er fra 2. oktober 1502.⁴⁸ To lagrettsmenn vitner der at de har vært på Vrålstad og hørt at Trobjørn Hallvardsen hadde kjøpt og betalt tre gårdparter i Skreland i Tørdal. Det framgår av dette at Torbjørn var aktivt med på gårdhandel og Vrålstadfolket satt på den tid sikker med flere gårder og gårdparter.⁴⁹

IX) *Hallvard Torbjørnsen* (f. ca. 1480)

– gift med Liv og far til Torbjørn Hallvardsen, nevnt i dokument fra 1510, 1511, 1515, 1538 og 1539, men var død før 1564.⁵⁰

I 1511 fikk han en svær bor på 15 lodd gull for å ha skadet en "utenlandsk mann ved navn Søfren" slik at han døde og 15 lodd ga

han til kirker og kloster for sjelemesse til den avdøde.⁵¹ Det ser ut til at både han og faren har vært bønder med tiltak. Det er nemlig mange dokument fra tiden rundt 1500 og fram til midten av hundreåret – og de fleste gjelder handel med gårder. Hallvard overtok alt jordegodset etter faren i 1515. Han solgte i 1535 beviselig "ei jord kalt Klevar" på 8 markebol til Rolleiv Torsteinsen på Lindheim i Sauherad,⁵² nok et tegn på tilknytningen mellom de to gårdene.

I tiden rundt reformasjonen begynte en ny oppgangstid og en rekke gårder og jordegods skiftet eiere. Det synes imidlertid som om mye av disse eierskiftene skjedde innenfor rammen av ætt, arv og odel. Sammen med meget annet dokumentarisk materiale må en gå ut fra at det har vært en ætteforbindelse mellom Lindheim og Vrålstad.

Hallvard var gift med *Liv* og det går fram fra rettsprotokollen fra rådstua i Skien 3. mars 1554.⁵³ Her møtte "*fornumstig Quinne*" *Aslaug Roaldstad* og la fram et brev om at "*Hallvard Roalztad, salig med Gud og hans hustru Liv*" hadde solgt til Svein Jerushvam halvdelen av Dale i Seljord. Det ble sak for det het seg at Svein "svigeliem" hadde kjøpt gårdparten og nå måtte handelen gjøres om. Det er etter foreliggende dokumenter rimelig å anta Aslaug må ha vært svigerdatter til Hallvard og enke etter hans sønn Torbjørn.

Mor til Rolleiv Torsteinsen (n, 1510-1566) var Tone (Torgny) på Lindheim. Hun skal ha vært i nært slektskap med Vrålstad-folket. I et diplom fra 3. mars 1554⁵⁴ forteller Rolleiv at han har stevnet Aslaug og anket over salget av Dale i Trollebotn i Seljord – altså den samme gården som Aslaug er i prosess med ti år senere. Dette vitner om at Rolleiv mente han hadde beste odel til Dale etter Hallvard Torbjørnsen som da kan ha vært morfaren hans.

X) *Torbjørn Hallvardsen*

var gift med Aslaug "*fornumstig Quinne*". De hadde to døtre – Liv og Ingeborg. Torbjørn kjenner vi bare gjennom to saker fra Tørdal; ved handelen med Klevar i 1535⁵⁵ og like ens i en sak fra Steinsland i Tørdal fra 1540 finner vi en Torbjørn Hallvardsen nevnt som lagrettsmann og det er rimelig å tro at han var sønn til Hallvard og Liv. Torbjørn døde før faren og overtok ikke gården.

XI) *Liv Torbjørnsdotter*

ble gift med *Jørgen Torvildsson Ljøstad* fra Vegårdshei. Hun er nevnt som Hallvarsdtr i dokument fra 2. juni 1592, men dette er sannsynligvis fordi rettsskriveren har referert til farfaren som levde lengere enn sønnen. Jørund Ljøstad var sønn til Torvild Jørundson og Gro Grimelandsdtr Ljøstad på Vegårdshei. Liv og Jørund fikk sønnen Torbjørn Jørundson Vrålstad. Ingeborg Torbjørnsdtr ble gift med bror til Jørund – Anders Torvildsen Ljøstad. Etter dem kom en stor ætt på Vegårdshei.⁵⁶

XII) *Torbjørn Jørundson Vrålstad* (1584-1667).

Øvretveit skriver at Torbjørn var gift første gang med Liv Anundsdtr Holtan fra Sauherad (f.ca. 1588). De hadde følgende barn:

1) Halvor	g.m Anne Knutsdtr Voje
2) Jørgen	g.m. Taran Knutsdtr Voje
3) Anund (1632-)	g.m. Åse Nilsdtr
4) Kari	g.m. Per Tygesen Finneid
5) Liv	g.m. Knut Eilevsen Solberg
6) Taran	g.m. Nilsmund Knutsen Voje

Andre gang gifter Torbjørn seg med Sigrid Bjørnsdtr (d. 1668)

De hadde følgende barn:

1) Bjørn (1635-1701)	g.m. Asborg Steinsdtr Brokeland
fra Gjerstad (1633-1707)
2) Asgjerd (1643-1699)	g.m. Tellef Torbjørnsen Steinsland
(1620-1712)
3) Datter N.n.	g.m. Torvild Torjusen Åse
(1620-1691)
4) Datter N.N.	g.m. Halvor Bjørnsen Ljøstad

Solveig Øi har anført at Torbjørn i sine to ekteskap fikk en sønn og tre døtre som alle har gitt sitt genetiske bidrag til Øi-slekten. Disse er: Bjørn Torbjørnsen Bustrak (1635-1701), Kari Torbjørnsdtr (d. 1659), Taran Torbjørnsdtr og Liv Torbjørnsdtr.

Bjørn Torbjørnsen er nevnt som lagrettemann. Han eide Bustrak hvor han arvet halvparten av sin far og den andre delen etter moren. Etter faren fikk han dessuten 1 tønne i Vrålstad og halve Gautefall. Han eide også parter i Tveiten og Holte i Nissedal. De to siste hadde trolig kona hatt med som sin odel.

Henneseid lister opp 7 av barna og flere av deres tilknytninger, men skiller ikke mellom mødrene. Vi kommer tilbake til de 4 barna til Tobjørn J. Vrålstad som sammen med de 4 til Ellef Solberg – alle har et aneforhold til Øi-slekten.

Torbjørn Jørgensen har trolig overtatt gården ca. 1606 da faren døde. Han ble eier av mange gårder og gårdparter. I 1612 var odelsgodset hans: Vrålstad, Bustrak, 2 tn i Sanvik, 1 tn i Gautefall, Ytre Vefall, 1 hud i Tryvann, 1 hud i søndre Våje, 1 hud i Tveit i Treungen, 2 huder i Heggeland i Nedenes, 1 hud i Prestholdt i Nesherad, 1 hud i Mule i Nissedal, ½ tn i Holte i Nesherad, senere fikk han 1 hud i Kilen, 4 mæler i Holtan, 5 mæler i Singusdal og 2 tn i Solberg. Det var dels hele gårder og dels gårdparter – til sammen 33 tønner skyld. Torbjørn må ha vært, nest etter Tellef Solberg, bygdens største jordeier og dermed en av de største i Telemark. Vi merker oss at han også eiet den halvdelen av Solberg som Tellef ikke hadde hånd om. Torbjørn var også lensmann i Bygda.

Kommentarer til ætten på Vrålstad og dens forbindelse med Hallvard Gråtopp.

Det er flere teorier når det gjelder Hallvard Gråtopps identitet og opprinnelse. Dette gjelder så vel faghistoriske som slekthistoriske betraktninger. Av lokalhistoriske teorier er det særlig to som har vært framtreddende "Drangedalsteorien" og "Sauheradsteorien". Stian Henneseid forfekter den første og i boken "*Hallvard Gråtopp og bondeopprøret 1438*" går han til motmele mot den andre innfallsvinkelen "konstruert" av lokalhistorikeren Jon Hvitsand.⁵⁷ I 1995-versjonen er disse synspunktene relativt utførlig sitert. Imidlertid er de ovennevnte teoriene fortsatt relativt

udokumenterte og i denne versjonen viser jeg til to mer objektive synspunkter. Det første framkommer i en artikkel i Norsk Biografisk leksikon, gjengitt i Store norske leksikon⁵⁸.

Hallvard Gråtopp, Fødselsår og fødestad er ukjende; truleg fødd ca. 1390 i Drangedal, Telemark; Død ca. 1438, ikkje nemnd seinare. Opprørsleiar. Slektsbakgrunnen er usikker; foreldra kan ha vore sira Torer Ogmundsson (truleg prest i Sauherad 1401) og Margrete Hallvardsdotter av Vrålstad-ætta. Etter tradisjonen gift med Tørris.

Hallvard Gråtopp leia 1438 bøndene i Nedre Telemark og tilgrensande bygder til opprør mot det danske futestyret og skattepolitikken til Erik av Pommern. Truleg låg det også sosiale motsetningar bak reisinga.

Etter segner og tradisjon budde Hallvard på garden Vrålstad i Drangedal og var gift med ei Tørris. Nyare lokalhistoriske granskningar knyter han også til denne garden og identifiserer han som Hallvard Toresson.

Gråtopp-reisinga var eit framhald av det opprøret Amund Sigurdsson Bolt hadde leia 1436–37, og som hadde samla bønder frå det sentrale austlandsområdet. No var det bøndene i Nedre Telemark som reiste seg, men også bønder frå dei øvre telemarksbygdene var med frå starten. Seinare, då flokken gav seg i veg mot Oslo for å "fordærve oc skade byen", slutta også allmugen i Asker og Bærum seg til.

Opprørsflokkene drog først mot fute garden Mæla, der dansken Herlaug Pedersøn residerte, deretter la dei vegen om Brunla i Brunlanes, setegarden til fru Sigrid Niklisdotter Galle. Ho var enke etter den pommerske stormannen Markvard Bukk og mor til høvedsmannen på Akershus, Olav Bukk. Her budde også den danske futen Jusse Jakobsøn, som måtte søkja tilflukt med familien i Tanum kyrkje like ved. Med stadig aukande tilslutning toga dei så mot Oslo, "rofuæde badhæ kirkiur oc min nadighe herræ konungens almughe," skriv Olav Bukk 1439, "slogho oc gripo dandæmen oc trugadhe lærdæ oc leiktæ, swa wæl rikæ som fatikæ, quinnor som men".

Olav Bukk fekk hjelp av den tidlegare høvedsmannen på Akershus, Svarte Jens, og det kan ikkje ha vore vanskeleg for dei å driva den uorganiserte flokken tilbake. Bøndene vart lova at dei skulle få leggja fram klagene sine på eit riksmøte i Oslo midtsommars 1439.

Mykje talar for at Hallvard Gråtopp var død då dette vart avtala, og det kan forklåra at bøndene gav seg så lett.

Det annonserte riksmøtet midtsommars 1439 kjenner vi ikkje meir til, derimot veit vi at dei som var med i oppreisten, fekk svi. Bøndene i Nedre Telemark vart kollektivt straffa, med standardbot ei ku, eventuelt fire huder, to gilde mårskinns eller to gode gaupeskinns. Alle måtte betala, "badhæ riker oc fatiker, unger oc gamall, swa wæl thæn som hæima sath som mædh Graatoppen løøp". I tillegg fekk personar utanom Nedre Telemark, som truleg hadde vore leiande i oppreisten, individuelle bøter. Ein av dei var Gudmund Helgesson på Holt i Ullensaker, som også hadde vore med i reisinga til Amund Sigurdsson Bolt; han måtte gje frå seg garden Kauserud i Kisa. Når ingen i Nedre Telemark fekk individuell straff, kan grunnen vera at Hallvard Gråtopp hadde vore den suverene leiaren her, og han var truleg død.

Mykje tyder på at innslaget av plyndring var sterkare i Gråtopp-reisinga enn i Amund Bolts reising. Det kan ha samband med at rotlause element utanom bondesamfunnet var med i opprørsflokket. Men det kan også liggja sosiale motsetningar til grunn, og dette kan forklåra plyndringa av Brunla hovudgard. Frå heimlandet sitt, Pommern, var Markvard Bukk fortruleg med både hoveri og andre former for godsherrerettar. Saman med fru Sigrid kan han ha byrja å praktisera slike "rettar" overfor leiglingane sine, og det kan ha utløyst hemnaksjonar av liknande karakter som vi kjenner frå samtidige reisingar i Sverige (Puke-reisinga) og Danmark.

Som historisk person er Hallvard Gråtopp utelukkande omtala i brev frå tida etter at oppreisten var slått ned. Nokon småkårsman kan han ikkje ha vore. Medhjelparane hans, som vi har fleire opplysningar om, høyrde til det øvre laget i bondesamfunnet, og vi må kunna slutta at han ikkje hadde lågare status enn dei han var leiar for. Det talar for at han var lågadelmann eller storbonde.

Bota som romeriksbonden Gudmund Helgesson fekk, knyter band mellom Gråtopp-reisinga og Amund Bolts opprør. Ludvig Daae fann det "tænkeligt" at Hallvard Gråtopp sjølv var med i Amund Bolts reising, og at han var identisk med Hallvard Toresson, ein av dei leiande i krinsen rundt Amund. Gjennom ein kombinert slektshistorisk og jordegodshistorisk analyse meiner lokalhistorikaren Birger Kirkeby å kunna sannsynleggjera at dette

kan vera rett, men inntil vidare må det bli ståande som ein hypotese.

På garden Vrålstad i Drangedal var det 1743 eit stort bursloft, og her stod ei gamal kiste, "Herren Hallvards kiste", med mange gamle pergamentsbrev. Tradisjonen kombinerer "Herren Hallvard" med Hallvard Gråtopp og veit å fortelja at han overlevde toget mot Oslo og heldt fram med striden mot futar og undertrykkjarar frå Gråtoppen, ei bygdeborg ikkje langt frå Vrålstad. Det meste av det som blir fortalt, må vera fri dikting og kan ha samanheng med omstenda rundt Hallvard Gråtopp's død. Det vi må kunna føla oss tolleg sikre på, er at han budde på Vrålstad, og at han hadde tilknytning til framståande slekter i Nedre Telemark.

Den legendariske og eksentriske professor i historie Ludvig L. Daae⁵⁹ identifiserte på slutten av 1800-tallet Halvor Gråtopp med «Herren Halvor» fra Vrålstad. Dette har adskillige skribenter bygd vidare på, bl.a. bygdebokforfatteren (og stortingsmannen) Olav Sannes i sin bygdebok for Drangedal og Tørdal fra 1924. Troen på at Hallvard Gråtopp virkelig hørte hjemme på Vrålstad, førte til at han fikk sitt eget minnesmerke i Drangedal på 1930-tallet, og mange slektsgranskere regner seg som etterkommere av ham.

Det andre synspunktet jeg skal fremme her ble framsatt i 1988 av professor Claus Krag i en artikkel⁶⁰ der han analyserte Daaes identifiseringsarbeid og kom fram til at plasseringen av Hallvard Gråtopp på Vrålstad var meget svakt fundert. At Hallvard Gråtopp skulle være fra Vrålstad, betegner Krag som «en helt løs gjetning og løse gjetninger må bevises - ikke motbevises». Et argument mot Daaes gjetning er likevel at Vrålstad ser ut til å ha vært selveiergods gjennom hele 1400-tallet. Dersom opprørslederen virkelig hadde eid og bebodd Vrålstad, kunne vi forventet at kronen ville beslaglagt gården. Bøndene for øvrig ble nemlig straffet hardt - både de som satt hjemme og de som var i Hallvard Gråtopp's opprørsfølge.

Status – i følge Krag - er derfor at Hallvard Gråtopp ikke med sikkerhet kan knyttes til noe bosted eller noen slekt. Det er ikke engang sikkert at han var fra Telemark, men det er åpenbart at han hadde tilknytning til dette området. Gjennom 100 år har likevel Gråtopp-tradisjonen blitt sterk i Drangedal, og Krag avslutter da også sin artikkel med at han *"har ingen illusjoner om at ikke drangedølene vil ta feil sammen med Daae enn ha rett sammen med meg!"*

I vår sammenheng er ikke en eventuell slektsforbindelse til opprørslederen Hallvard Gråtopp vesentlig. Mer interessant er den "laterale" forbindelsen mellom Roaldstad og Lindheim i Sauherad, men også her må man – inntil videre – støtte seg til indisier. Senere skal vi se at Gunnar Øi har en slik direkte link til Klevar og Lindheim, men da gjennom moren - *Helge Gunnarsdtr Lundtveit* - og hennes aner.

Våle

(Våle-linjen)

Brødrene Gunnar og Lars Ellingsen på Skoe kom som vi har nevnt før, fra gården Våle i Kjoslen. Moren, Kari Nilsdtr Våle, hadde arvet gården etter sin farfar Gunnar Olavsens Våle. Hennes egen far, Nils Gunnarsson Våle, døde ti år før sin far og etterlot bare to døtre – Kari og Marte. Det ble Kari og mannen Elling Gunnleiksen Nås som ble sittende på Våle. De oppnådde begge høy alder og det var velstand og fredelige forhold på gården, men slik hadde det ikke alltid vært. Vi skal gå tilbake til begynnelsen av 1600-tallet – til den tiden Ellef Solberg og Torbjørn Jørgensen Vrålstad var bygdens ledende menn.

I) *Anne Anundsdr*

var første gang gift med *Rasmus Nås*. Som vi har sett tidligere, ble Rasmus innblandet i en hekseprosess og henrettet i 1623. Med Rasmus hadde Anne sønnene *Søfren* som kom til Åkre og *Halvor* som kom til Lensegrav.

Annes andre ektemann, Gunnar er nevnt som eier av Våle i 1630,⁶¹ men siden må det ha gått galt for det endte med at hele gården tilfalt kronen. Med Gunnar fikk Anne en sønn som også het Gunnar og som altså var halvbror til Søfren og Halvor.

II) *Gunnar Gunnarsen* (d.1670)

kjøpte Våle tilbake ca 1646 av Ellef Solberg som han var i skyld med, og bosatte seg her med kona som het *Guri Torsdtr* (d. 1690). Sammen fikk de tre sønner: *Tor* hører vi lite om, men desto mer om de to andre – *Olaf* og *Halvor*. Gunnar hadde på samvittigheten "*et nødvergedrap han begick på Øystein*" og måtte ut med en større pengesum i bot. I tillegg hadde han satt barn på *Marte Berntsdtr* som var datterdatter til halvbroren *Halvor Rasmussen* på Lensegrav. "Lejermål" med slektninger ble strengt dømt og Gunnar måtte på tukthus. Også Marte ble sperret inne en tid i samme anledning.

Pengenøden ble etter hvert stor for i 1669 pantsatte Gunnar gården for 80 Rd til trelastdynastiet Adeler. (I denne framstillingen blir alle *Adeler*-familiens medlemmer omtalt under samlebegrepet *Adeler*.)

Da Gunnar døde året etter var det sønnene Olaf og Halvor som overtok gårdsdriften, men nå som leilendinger. I 1685 skyldte de Adeler renter for 16 år og hadde i tillegg en bokgjeld på 270 Rd, til sammen gjeld på 469 Rd og Adeler slo til seg gården for 300 Rd.

III) *Olav Gunarsen Våle* (ca. 1650-1696)

var gift med *Anne Bjørnsdtr Hostul*. Broren Halvor hadde vinteren 1696 drukket festerøl med søsteren hennes – *Ingebjørg*. Det hadde lenge vært et forhold mellom Ingebjørg og Halvor. De hadde allerede et barn sammen og Ingebjørg var gravid igjen. Mor til Olav og Halvor, *Guri Torsdtr*, hadde vært i mot forholdet til Ingebjørg og på dødsleiet i 1690 hadde hun fått Halvor til å love ikke å gifte seg med henne. Olaf tryglet nå bror sin om å "bøte a fra seg". Han skulle hjelpe til med penger om bare Halvor kunne bryte forbindelsen. Dersom ikke og hun kom til Våle som Halvors kone, kom det til å gå henne ille.

Barnet til Halvor og Ingebjørg døde senere ut på vinteren 1696 og etter begravelsen overnattet Ingebjørg på Våle før hun neste dag skulle hjem til foreldrene på husmannsplassen Hostøl lenger opp i Kjosén. Olaf hadde tatt henne for seg før og gitt henne juling. Nå fulgte han etter henne og da hun skulle hoppe over en klopp slo han henne over tinningen med et vedtre slik at hun falt ned i den delvis islagte elva og druknet. Han forsøkte først å skjule ugjerningen, men ble oppdaget. Etter en dramatisk flukt ble han

fanget og satt i arrest. Det ble satt rett i Drangedal og stygge klagemål ble rettet mot Olaf. Ryktene gikk og futen anmodet folk om å komme fram med det de visste. Somme antydte at han var skyldig i farens død, likeledes at han hadde fått barn med sin kusine. Noen sa at han hadde drept henne en gang han hadde fulgt henne hjem til Våje, mens andre sa at hun fremdeles var i live. Ingen hadde imidlertid hørt at han hadde levd i utukt med Guri Torsdotter – mor sin. Dette var et rykte futen gjerne ville ha nærmere rede på.

Det ble en langdryg rettssak. Olav hevdet at motivet for drapet var brorens løftebrudd til moren om ikke å gifte seg med Ingebjørg. Et av hans søskenbarn som vitnet i saken, fortalte at Olav en gang hadde sagt om Ingebjørg at "før har ho vore et vænt og nyttugt menneskje, men no har eg fått slik gråe te'a for Halvor har lova mor si at han ikkje skulle ta'a. Derfor kan eg ikkje fordra'a".

Det falt dom og Olav ble halshugget i Drangedal i november 1696. Han ga seg selv navnet "Vålegalten" den dagen han ble avrettet og historien om ham har holdt seg levende i lange tider i Drangedal og bygdene omkring.

Broren Halvor forble ugift og satt på Våle til sin død i 1699. Like som faren hadde han vært i nattlig ærend hos en av Lensegravsøstrene og også han måtte svi for den søte kløe. Futen som vokter så vel moralen som kongens inntekter, var påpasselig og Halvor fikk bot for "lejermål" med Gunnhild Berntsdtr Lensegrav - søster til Marte som faren fikk barn med. Futen påsto at de var søskenbarn, men Halvor var nærmere sannheten når han hevdet de bare var tremenninger.

IV) *Gunnar Olavsens Våle (1677-1756)*

var "Vålegaltens" sønn og det ble han som drev gården videre etter onkelens død. Han var nitten år da faren ble avrettet og under rettssaken hadde han blitt stevnet som vitne. Etter som onkelen døde bare tre år etter faren så har vel Gunnar stort sett måtte klare seg selv. Morfaren – Bjørn Hostul – var leilending på et småbruk og hadde vel ikke midler å bidra med.

Om det var mye å utsette på så vel far som farfar til Gunnar så er det desto mer gildt å si om ham. Han må tidlig ha strevet og

slitt for allerede i 1708 meldte han odelen til Våle. I 1719 leiet han av en Bugge som da var blitt eier, men i 1721 kjøpte han hele gården tilbake. Han ble en aktet mann og var med i bygdens styre og stell. Gunnar giftet seg 27 år gammel med Anne Halvorsdtr (1676-1757) og de fikk fire barn: Nils, Ragnhild og de to sinnsyke (psykisk utviklingshemmede?) Lars og Maria.

Gunnar Våle har vært modell til den Gunnar Lauve som er hovedperson i Olav Sannes sin roman "*Gullsplinten*".

V) *Nils Gunnarsen Våle* (1707-1746)

døde ti år før faren sin og etterlot seg to døtre – *Kari* og *Marte*.

VI) *Kari Nilsdtr Våle* (1743-1836)

arvet gården etter farfaren og giftet seg med *Elling Gunnleiksen Nås* (1753-1836). Foruten sønnene Gunnar og Lars hadde de og Nils, Gunnleik, Anne, Marte og Mari. Eldste sønn Nils ble sittende på Våle. Gunnleik fikk Åkre som faren hadde kjøpt. (Oldefar til Elling, *Gunnleik Søfrensen*, satt på Åkre hundre år tidligere og han hadde i sin tid overtatt den etter far sin – *Søfren (Sivert) Åkre* (1620-1675). Som vi ser er foreldrene til Lars Ellingsson Skoe fem-menninger med samme tipp-tipp-oldefar, nemlig Rasmus Nås som ble innfanget av inkvisisjonen i 1623 fordi han holdt selskap med hekser og trollkvinner.

Lars arvet *Reiarsdalen* hvor foreldrene hadde bodd på sine eldre dager, men solgte den senere til sin eldste bror Nils. Kari var 93 år og Elling 89 da de døde. Ved skifte etter dem ble brorlotten 1200 Rd og søsterlotten 600 Rd og det var svært mange penger på den tiden. Lykken hadde snudd på Våle.

VII) *Lars Ellingsen Skoe* (1775-1825) og *Anne Sveinungsdtr Verpe* (1777-1826)

(VIII) *Elling Larsen Skoe* (1802-) og *Marken Knutsdtr Flom* (1805-)

IX) *Lars Ellingsen Øi* (1827-1908) og *Helge Gunnarsdtr Lundtveit* (1830-1920)

X) *Gunnar Larsen Øi* (1874-1966)

Solberg-linjen

Som tidligere nevnt har Eilev Solbergs 5 barn etterkommere som senere kobles sammen i Øi-slekten. Vi skal i dette avsnittet følge en av disse linjene ned gjennom slektsleddene:

Kari Nilsdtr Våle (1743-1836) var mor til Gunnar og Lars Ellingsson som vi tidligere har møtt på Skoe. Hun arvet Våle etter sin farfar, *Gunnar Olavszen Våle* – sønn til "Vålegalten." Far til Gunnar og Lars var *Elling Gunnleiksen Nås* (1735-1824). Han kom fra gården Vestre Nås, også kalt Skeie.

I) *Eilev Solberg* (f. ca 1580)

kjøpte i 1633 gården Tveit i Drangedal og ikke lenge etterpå ble den overtatt av sønnen Knut.

II) *Knut Eilevsen* (d.ca. 1670)

Var gift med *Liv Torbjørnsdtr* fra Vrålstad. De var således barn av jordeiere med gård og grunn flere steder i Telemark. Etter faren arvet Knut hele eller deler av følgende gårder: Brøsjø, Joklerød, Åse, Våje, Sundbø i Flåbygd, Rød, Tyvand i Sannidal, Nordbø og Holte; Bersø i Numedal og Prestholt i Sauherad.

III) *Gunnar Knutsen* (1645-95)

Var sønn til Knut Eilevsen og ville under normale omstendigheter ha arvet deler av dette betydelige jordegodset. Han var imidlertid ikke myndig da faren døde (??) og farbroren Eilev Eilevsen ble formynder. Tidligere har vi sett at Ellef d.y. ble *Anne Olafsdtr Nås* sin andre mann og at han hjalp henne med å kjøpe gården tilbake. Imidlertid var han ikke like gild med brorsønnen, han solgte blant annet gården Åse som Gunnar skulle ha hatt etter faren. Fasteren, *Liv Ellefsdtr Heldal*, nå gift for andre gang, syntes det var for galt at broren hennes skulle behandle gutten slik at han ikke fikk noe etter den velstående faren. Med sine barns samtykke ga hun han en part i Vestre Nås. Gunnar Knutson var gift med *Dorte Tollefsdtr* i hennes første ekteskap. De fikk datteren Mari. Gunnar døde i 1695 og Mari arvet farens part i Nås.

IV) *Mari Gunnarsdtr* (1670-ca. 1740)

og *Lars Gunnleiksen* (1679-1708) drev gården sammen de få årene Lars levde. Mari giftet seg igjen – denne gangen med *Per Jørgensen Bø Kyrkejord*. Han skal ha vært en dugelig kar for han kjøpte etter tilbake alle de partene av Vestre Nås som var på andre hender. Det ble samlet en gård som fødte 3 hester, 25 kuer, 32 sauer og 14 geiter. Med Per Jørgensen hadde Mari fem barn – med sin første mann Lars hadde hun to – Gunnleik og Dorte.

V) *Gunnleik Larsen Nås* (ca. 1700-1745)

Sønn av Mari og Lars Gunnleiksen overtok Nås. Han ble gift med *Anne Ellingsdtr Våje* (1709-). Gunnleik døde i 1745 og Anne satt igjen med fire barn – to av dem var Elling og Gunnar. Hun giftet seg på nytt og fikk flere barn i det nye ekteskapet.

VI) *Elling Gunnleiksen Nås* (1735-1824)

kom til Våle ved giftermålet med *Kari Nilsdtr Våle* (1743-1824). Bror til Elling, *Gunnar Gunnleiksen Nås*, kom til Nedre Våje og knyttet videre forbindelse til slekten der.

VII) *Lars Ellingsen Skoe* (1775-1825) og *Anne Sveinungsdtr Verpe* (1777-1826)

(VIII) *Elling Larsen Skoe* (1802-) og *Marken Knutsdtr Flom* (1805-)

IX) *Lars Ellingsen Øi* (1827-1908) og *Helge Gunnarsdtr Lundtveit* (1830-1920)

X) *Gunnar Larsen Øi* (1874-1966)

Holte

(Holte-linjen)

Mor til *Marken Knutsdtr* på Skoe var *Agnete Halvorsdtr Holte*. Hun kom fra Holte i Drangedal som i 1612 tilhørte Eilev Solberg – han må ha eiet den helt til Claus Niemann overtok.

III) *Claus Niemann* (f. 1623)

var prest i Drangedal og velstående dertil. I 1675 er han registrert som eier av Holte. Olav Sannes skriver i "Drangedalsboka" ⁶² at han var barnebarn av Claus Niemann (f.ca. 1563?) og Maren Jørgensdtr (f.ca. 1568?) og at hun var datter av en Jørgen von Ansbach. Her kommer vi inn i en interessant generell problemstilling vedrørende dokumentasjon i slektsforskningen. Den kjente genealogen S.H. Finne-Grønn skrev i 1910 en artikkel i "Norsk Personalhistorisk tidsskrift" om Jørgen von Ansbach m.m. ⁶³ Her har han kommet med en del slutninger som samtiden godtok uten videre, men som man i dag ser ikke er tilstrekkelig dokumentert. Det ser ut som om Olav Sannes i sin bygdebok fra 1924 har støttet seg til Finne-Grønns framstilling ⁶⁴ og at etterfølgende slektsforskere derved har tatt denne delen av slektshistorien for "god fisk". Ytterligere komplisert blir det når denne familien av samme kilder blir involvert i odelsprosessen til det såkalte *Hardangergodset*, et stort gårdskompleks i Hardanger som hadde vært samlet siden

høymiddelalderen og første gang nevnt i et diplom fra 2. oktober 1341.⁶⁵

Bestefaren, *Claus Niemann*, var en av 11 rådmenn og lagrettsmenn som utstedte fullmakt fra Skien 24. mai 1591 ved Kristian IV´s hylling.⁶⁶ Han sigillerte flere ganger med et segl som en Claus Rostocker brukte i 1610 og en går derfor ut fra at det dreier seg om en og samme person og at "Claus Niegemandt" opprinnelig kom fra Rostock.

Sønnen Jørgen Clausen Niemann døde 1645 som rådmann og jordegodseier i Skien og etterlot seg mange barn, hvorav Claus Jørgensen som ble sogneprest til Drangedal.⁶⁷ Av det som er anført ovenfor synes derfor rimelig sikkert å begynne denne ættelinjen med rådmann Claus Niemann i Skien og at Drangedalspresten med samme navn dermed blir tredje generasjon i denne sammenheng.

IV) *Jørgen Clausen Niemann*

overtok Holte etter faren. Han giftet seg i 1685 med *Maria Tofsdtr* og de fikk sønnen Klas som i sin tur overtok Holte. *Klas Jørgenson Niemann* solgte imidlertid gården til sin svoger *Torbjørn Bjørnsen Bustrak* som var gift med søsteren til Klas – *NN Jørgensdtr Niemann*. Torbjørn makeskiftet så Holte med sin bror Tor Bjørnsen Bustrak.

V) *Anne Jørgensdtr Niemann (1689-1756)*

var søster til Klas Jørgensson Niemann og ble i 1709 gift med *Tor Bjørnsen Bustrak (1687-1761)* som kom til Holte etter de to eiendomsskiftene nevnt ovenfor. Tor var sønn til Bjørn Torbjørnsen og Asbjørg Steinsdtr som vi tidligere har nevnt under avsnittet om Torbjørn J. Vrålstad. Etterkommerne til Anne og Jørgen blir på Holte i lang tid framover.

VI) *Jørgen Torsen Holte (1712-1777)*

var sønn til Anne Jørgensdtr og Tor Bjørnsen. Han ble gift tre ganger. I ca 1750 giftet han seg for andre gang med *Tore Halvorsdtr Steinsland 1723-1763*). Med henne hadde han seks barn

– tre sønner og tre døtre. De to andre ekteskapene er angitt å være barnløse.

Tore Halvorsdtr hadde odelen til halve Steinsland og allerede før de ble gift lyste Jørgen "på sin trolovedes vegne" pengemangel til den. Han løste inn Steinsland i 1743 og de bodde der til faren, Tor Bjørnson, døde i 1761.

Ved skiftet etter Tore Halvorsdtr var Steinsland verdsatt til 380 Rd. Eldste sønnen Klas fikk den for 200 Rd., mens brødrene Halvor og Tor skulle ha Holte for 250 Rd. Jørgen Torsen var den siste som eide hele Holte, og som Holte-folket før ham, var han også velstående. Det var mye løsøre etter ham, blant annet 5 sølvstøp samt adskillig annet sølv i tillegg til 10 religiøse bøker. Det var omtrent ikke gjeld og boet var på netto 1035 Rd.

VII) *Halvor Jørgensen Holte (1757-1821)*

I 1780 ble gården delt mellom brødrene Halvor og Tor. Halvor fikk den nordre og vestre parten, husmannsplassen Skredderkåsa og den østre delen i utjordet nedenfor Kvennhusdalen. Han giftet seg med *Mariken Torsdtr Oseid (1757-)* og paret fikk tre sønner og fire døtre.

VIII) *Agnete Halvorsdtr Holte (1780-)*

var en av døtrene til Halvor og Mariken. Rundt 1803 giftet hun seg med *Knut Ellingsen Våje* og de flyttet til Flom i Flåbygd.

IX) *Marken Knutsdtr Flom (1805-)*

var datter til Agnete og Knut. I 1824 ble hun gift med Elling Larsen Skoe (1802-).

X) *Lars Ellingsen Øi (1827-1908) og Helge Gunnarsdtr Lundtveit (1830-1920)*

XI) *Gunnar Larsen Øi (1874-1966)*

Våje

(Våje-linjen)

Farmor til Gunnar Øi – *Marken Knutsdtr Flom* – vokste opp på Flom i Flåbygd, ikke langt fra Lunde. Som vi har sett ovenfor var også hennes foreldre drangedøler. Faren Knut Ellingsen og moren Agnete Halvorsdtr kom fra henholdsvis Søndre Våje og Holte.

På Våje møtes tre ætter – Ellef Gunnleiksen fra Brøsjø i Drangedal, Torbjørn Jørgensen fra Ljøstad/Vrålsatdætten i Tørdal og Knut Stiansen fra Ljøstadætten på Uberg i Vegårsdhei.

Knut Stiansen var sønnesønn til Knut Gunnarsson Uberg (d. 1592) som igjen var dattersønn til Jørgen Ljøstad. Knut Gunnarsson Uberg makeskiftet rundt 1590 1 hud i Uberg mot 1 hud i Våje i Drangedal med Jørund Torvildsen Vrålstad. Da våjehuden var regnet som bedr enn Uberg ble det lagt inn en halv mæle korn i tillegg. I 1606 stadfester Gunnar og Torbjørn Jørgensønner deres salige faders jordbytte med Knut Gunnarsens arvinger og en av dem er Knut Stiansen hvis far var tremenning med Torbjørn Jørgensen Vrålstad.

Ljøstadætten på Vegårsdhei kan føres tilbake til Jørgen (I) Ljøstad som levde omkring år 1400. Sønnesønn hans, Jørgen (II) Gunnarsson Ljøstad ble gift med datter til Åsuld Våje Vegårsdhei og slik ble Våjeodel ført til Ljøstad på Vegårsdhei. Våje Vegårsdhei ligger fint til på høydene inne ved vågen i Ubergsvann, ikke ulikt den opprinnelige gården på Våje Drangedal som lå på Eggevåg noe opp for vannet. Den første navngitte mann på Våje Vegårsdhei er Knut Våje som overlevde Svartedauen og like etter flyttet til Våje i Drangedal. Forbindelsene mellom Våje Vegårsdhei og Våje Drangedal har vært gamle, noe som også gjenspeiler seg i sagn fra begge bygdene.

I) *Knut Stiansen* (1592-1665)

kom til Våje som enkemann. Han var gift to ganger. Man vet ikke hvem hans første kone var, men med henne hadde han en sønn –

Jens Knutsen. Hans andre kone var *Anne Eilevsdtr Solberg* (-1652), datter til Eilev Solberg. Ellefs kone må ha vært av Vrålstadætt og Knut var i skyld med disse folkene. Firmenningsgifter var en vanlig økonomisk og odelsmessig "reguleringsmekanisme" på den tid. Nærmere hadde en ikke lov til å være for å gifte seg og samtidig unngå blodskamsreglene. Det er derfor ikke urimelig å anta at Knut Stiansen var firmenning til Anne Ellefsdtr slik som han også var det med barna på Vrålstad.

Knut Stiansen Våje og *Anne Ellefsdtr Solberg* hadde mange barn som er kjent: Stian, Gunnleik, Nils Mund, Anne, Randi, Maria og Taran. Knuts odelsgoods lå i Drangedal og omfattet også en del av Åkre, Vestre Singusdal og Lille Våje som sammen med midtre Våje ble slått sammen til Søndre Våje. I 1645 makeskiftet Knut til seg Midltre Våje og Eggedalen fra svogeren Eilev Eilevsen Solberg og med kona fikk han i medgift Søndre Farsjø i Sannidal, en del av Eika i Bøherad og Nordal i Nesherad. Han er nevnt i dokumenter som kirkeverge og lagrettemann.

II) *Nils Mund Knutsen* (1636-96)

overtok søndre Våje etter faren Knut. Fornavnet er et "førstegangsfenomen" i slekten og heller ikke vanlig ellers. Det har sannsynlig vis blitt til ved en oppkalling etter person som var allment kjent i samtiden. I denne sammenheng vet en at det var en dansk adelsmann ved navn Nils Mund som bodde på gården Bjerketvedt i Eidanger like før Nils Mund Knutsen ble født. Den danske Nils Mund ble i 1600 "forlenet med Jomfruland" og eide Mørland sag. Han var gift med Ingeborg Prosdtr Hørby. En har ikke funnet noen familiær forbindelse mellom dannemannen Nils Mund og navnebroren i Drangedal. En legger merke til at onklene til Nils Mund Våje satt på gode gårder som Støle i Skåtøy, Uberg i Vegårdshei og broren til farfaren, Olav Langang, var odelsbonde i Holt.

Våje ligger i sørvestre delen av Drangedal ved innsjøen Øvre Toke– og et stykke fra Kjosen-dalføret. Når vi ser bort fra Holte og Vrålstad i Tørdal har vi tidligere holdt oss i Kjosen, men også fra Våje går det slektsbånd til Øi. Under avsnittet om den agnatiske linjen og Nås så vi at Ellef Solberg var bygselrådige på Åkre som var drevet av Søfren Rasmusson og mye tyder på at de to var i skyld. Vi har sett ovenfor at Ellef var gift med Nils Mund sin faster. På Våje

ble det ved et skifte beskrevet et sølvstøp med inskripsjonen "*Ida Elisabeth Reiersdalen 1670*". Som vi har sett tidligere hadde Søfren arvet Reiersdalen som sitt odelsgoods og at denne gården var i familiens eie helt fram til Lars Ellingsson Skoe. Ovenfor finner vi en Ida Elisabeth, et navn som en ikke kan se har vært i slekten tidligere. Nils Mund Knutsons søster Randi hadde for øvrig også et navn som var nytt i vår sammenheng. Det kan være en oppgave for framtiden å finne eventuelle spor ut fra disse navnene.

Nils Mund Knutsen var en tid lensmann. Han kom i stor gjeldt til Adeler som han førte prosess med, og tapte. Adeler sier i et innlegg vedrørende Nils Mund og familien hans at det er deres "Ildrådenhet og Stortalenhet" som gjør at det går galt for dem. Adeler tok gården bortsett fragb en liten part som Nils Mund fremdeles eiet ved sin død i 1696. Han var gift første gang med *Taran Torbjørnsdtr Vrålstad* og av deres fire barn kommer foruten sønnen *Elling* også datteren *Gunhild* blant Øi-slektens aner.

III) *Elling Nilsmundsen Våje* (1659-1734)

var den første i denne linjen som het Elling på Våje. Han var gift tre ganger. Første ekteskap var med *Anna Olavsdtr*, enke etter *Tomas Welleksen Straume* (1646-1685). Elling og Anne drev på Straume til Anne døde i 1696 (1692?). Med Wellek hadde Anne blant andre sønnen *Tomas Welleksen Straume* (1675-1738) som også er i Øi-slektens anerekke. De hadde en datter *Tore*, som giftet seg i Sannidal.

Andre gang giftet Elling Nilsmundsen seg med *Anne Larsdtr* (1656-1705) som var enke etter *Hallvard Sandvik*. Hun kom fra Øvre Vefall i Drangedal. De fikk sønnen *Nilsmund Ellingsen* samt døtrene *Asborg* og *Kari*.

I 1706, året etter at *Kari* døde, giftet Elling seg for tredje gang. Kona het nå *Mari Torsdtr* og kom fra Ytre Vefall. Med henne fikk han syv barn. Blant disse var før nevnte *Anne Ellingsdtr Våje* som ble gift med *Gunleik Larsson Nås*. De to var besteforeldre til *Lars Ellingsson Våle* som sammen med broren *Knut* dro til *Lunde* og i 1793 kjøpte part i *Skoe* av *Sveinung Andreson*.

Elling Nilsmundsen hadde som nevnt drevet *Straume*, men etter at *Anne* døde kom han tilbake til *Våje*. Faren var da død og etter prosessen mot *Adeler* var det bare en liten del av arvegården

han fortsatt eiet. Elling kjøpte imidlertid tilbake part etter part. Da han døde i 1734 eiet han ikke bare hele Våje, men hadde i tillegg kjøpt halvdelen av Fosstvedt. Rundt 1710 hadde han også kjøpt Omås som på den tid hørte til Kviteseid. Han ga 80 riksdaler for gården som i over 150 ble i hans slekt. Han forlot denne verden som holden mann.

IV) *Nilsmund Ellingsen Våje* (1700-1767)⁶⁸

ble født i farens andre ekteskap – *Anne Larsdtr* fra Øvre Vefall. Nilsmund var gift to ganger, første gang med *Asborg Tomasdtr Straume* (1707-1746), en sønnedatter av før nevnte Wellek og *Anne Torsdtr*. Med Asborg hadde han fem sønner og en datter, *Anne*. En av guttene var Elling Nilsmundsen som i sin tur ble sittende med Våje etter farfaren.

Etter at Elling Nilsmundsen døde i 1734 fikk sønnen Nilsmund en svær prosess med *Mari Torsdtr* – farens tredje kone. Hun ville ha Våje delt i to slik at hun kunne sitte med den ene parten selv for senere å overdra den til sønnen *Stian*. Imidlertid vant Nilsmund saken og overtok Våje for taksten 800 riksdaler.

Etter at Asborg døde giftet Nilsmund seg opp igjen, denne gang med *Johanne Stiansdtr* fra Nedre Våje og med henne fikk han to gutter – *Stian* og *Lars*. Da Nilsmund giftet seg med Asborg flyttet han til Omås. Her ble flere av barna født. Etter at Nilsmund døde flyttet barna til Våje. I skiftet etter Nilsmund i 1768 var Omås satt til 480. Da kom enken *Johanne Stiansdtr* til gården og bodde der i mange år. *Johanne* var kjent som en mektig kvinne. Hun hadde mange penger og lånte dem bort. Det var mange i Drangedal og Tørdal som satt i gjeld til henne. Etter *Johanne* fikk sønnen *Stian* gården og bodde der inntil han kjøpte *Nedistua* på *Henneseid* i 1778 og lot broren *Lars* få gården. På *Henneseid* hadde *Stian* flere prosesser vedrørende eierskap og odel.⁶⁹ Han kom vel rimelig godt ut av dem for i skiftet etter han i 1831 var boet på netto 2662 spesiedaler.

Nilsmund Ellingsen Våje var vel så flink som faren til å samle seg gods og eiendom og regnes for Våjeættens mest velhavende mann. Vi har nevnt at han eiet Omås og dessuten hadde han en part i *Vrålstad* hvor eldste sønnen *Elling* bodde inntil han overtok Våje etter farens død i 1776. Ved skifte etter Nilsmund var det mye

og fint løsøre. Sølv var det og, blant annet en kanne med inskripsjonen T.W.S.T.H.D. Disse initialene må en anta står for Tomas Welleksen og Taran Halvorsdtr, foreldrene til hans første kone Asborg. Størst var imidlertid kontantbeholdningen på 6000 riksdaler, en anselig formue i de dager.

V) *Elling Nilsmundsen* (1730-)

Flyttet til Våje fra gårdparten han drev på Vrålstad da faren døde i 1767. Han giftet seg i 1751 med *Torberg Olafsdtr Sannes* (1732-). To av sønnene deres – Nilsmund og Stian – overtok Våje etter dem. Dessuten hadde de sønnene Tomas og Knut samt døtrene Asborg og Marken. Tomas (f. 1764) ble i 1793 gift med Liv Gunnarsdtr Singusdal (f. 1775) Han bodde først på Eie, men kom tilbake til Våje etter at broren Nilsmund døde. I 1822 kjøper Tomas søndre delen av Flom i Flåbygd mens broren Knut bor på den nordre gårdparten. Leilendinger driver sørgården inntil 1826 og året etter selger Tomas til Agnete, som da er blitt enke etter broen Knut.⁷⁰

Elling Nilsmundsen er nevnt flere ganger som "prestens medhjelper". Han kjøpte også til seg flere gårdparter og ble velhavendeslik som faren hadde vært før ham. Foruten jordegodset etterlot han seg mye løsøre og ti tusen riksdaler i kontanter. Det er mer enn det som ble igjen etter faren, men pengeverdien var i mellomtiden sunket betraktelig.

VI) *Knut Ellingsen Våje* (1770- 1817)

Giftet seg i 1800 med *Agnete Halvorsdtr Holte* (1783-). På farssiden var hun av Holte-ætten som går tilbake til Torbjørn Vrålstad og Anne Jørgensdtr Nieman, begge nevnt før under Holte-linjen.⁷¹ På morsiden hadde hun aner tilbake til presten Tyge Jensen. Knut og Agnete flyttet til nordre Flom i Flåbygd. Denne gården skal vi høre med om i Paus-linjen. I 1801er Knut registrert på som leilending, men i 1808 kjøper han 3 tønner i gårdparten for 5490 riksdaler. Som nevnt over kjøper broen Tomas den andre halvdel i 1822 og da Knut døde i 1827 overdrar han sin part til enken Agnete som slik

blir sittende med hele gården. Hun deler den igjen mellom sønnene Elling og Halvor.⁷² Datteren Marken⁷³ er oppkalt etter mormoren Marichen Torsdtr Oseid. Hun hadde også en tante som het Marken og som ble gift med Gunnar Gunnarsen Tveit i Drangedal. Marken d.y. blir gift på Skoe i Lunde.

(VII) *Marken Knutsdtr Flom* (1805-)

blir gift med *Elling Larsen Skoe* (1802-) i 1824.

VIII) *Lars Ellingsen Øi* (1827-1908) og *Helge Gunnarsdtr Lundtveit* (1830-1920)

IX) *Gunnar Larsen Øi* (1874-1966)

Finneid

Den første av "vår slektslinje" som kom til Finneid var presten Tyge Jensen. Han brukte gården fra han kom til Drangedal i 1611 og til han døde rundt 1630. Siden brukte kona hans – *Marte Falentinsdtr* – gården som enkesete til hun døde omkring 1650.⁷⁴

Tyge kom fra Holla hvor faren hans – *Jens Nielsen* – var sogneprest slik som faren hans Niels hadde vært i sin tid. *Herr Niels* er nevnt som prest i Holla i tiden 1535 – 1574. Han må således ha vært katolsk prest før reformasjonen i 1536. Kirken i Holla hadde prebende i gården Valebjørg i Fyrisdal og Niels prest forsøkte å få mest mulig ut av denne inntekstkilden. Imidlertid protesterte brukeren på Valebjørg – *Olav Tollefsen Valebjørg* – og tvisten ble henvist til lagretten i Skien. I 1562 dømte lagmann Nils Andersen at "*hr. Niels på Hollen ikke maatte ta større landsskyld av Olav Valebjørg end det som gammelt været haver*".⁷⁵

Finneid er ikke nevnt i Biskop Øysteins jordebok og var ikke kirkegods omkring år 1400⁷⁶, men i 1574 er gården oppført blant kirkegodset til Oslo bispedømme. I 1595 hørte halvdelen til kirken og den andre halvdelen til presteembetet. Imidlertid var det stort

sett bønder som var brukere på gården og den eneste presten som brukte den selv var Tyge Jensen.⁷⁷

Tyge ble immatrikulert i november 1601 som student i Rostock under navnet *Ticho Johannis Hollini Noruegianus*, iflg. Matrikler over Nordiske studerende ved fremmede universiteter, utgitt av Dr. Ludvig Daae 1885.⁷⁸ Han kom altså fra Holla og dersom vi antar han var rundt 16-18 år da han ble innskrevet ved universitetet er han født rundt 1585. I Holla fantes en jevnaldrende Tyge Andersen – antakelig født på samme tid. Han er nevnt på Vipeto i Holla mellom 1612 og 1650 og er omtalt som lensmann i Holla 1645.⁷⁹

Vi skal senere ta for oss Tyge Andersens og hans etterslekt i avsnittet om Holla. Vi skal også se på en "arbeidshypotese" vedrørende hans nærmeste opphav, men merker oss i denne omgang navnet Tyge som i norsk bondestand er forholdsvis sjeldent. I den forbindelse har jeg gjort en liten undersøkelsesom tyder på at 4 av 5 personer som før 1900 ble døpt Tyge i Holla, Lunde eller Drangedal nedstammer fra en av de to Tyger nevnt ovenfor.⁸⁰ Jens, Hans, Niels og Tyge er typisk danske navn som ikke har vært vanlige blant norskættede bønder så tidlig. Nielsnavnet ble til eksempel ikke vanlig i Norge før på 1400-tallet.⁸¹

Tyge Jensen kom til Drangedal i 1611 og bosatte seg på Finneid hvor han bodde til han døde omkring 1630. Han var gift med *Marte Falentinsdtr* og hun satt på gården i egenskap av presteenke til sønnen Peder overtok rundt midten av århundret. Det var ikke alle som var like glad for at Peder og moren la beslag på Finneid. Per hadde 1661 søkt til statsholdaren, Ivar Krabbe, om lov til å bruke Finneid og fått det. Klas Jørgensen Niemann som var prest i Drangedal fra 1650 til 1676, har i et brev av 1664 gitt til kjenne sin frustrasjon i sakens anledning og skrev:⁸²

"Fineid har i fordums tid været brukt til prestegaarden, men er frakommet formedelst Marte Phalentinsdatter, for dum presteenke her paa stedet, som dermed blev aflagt at bruge til enkesæde til livs ophold hvilken gaard hendes søn Peder Tygesen, som den endnu bruger imod ordinans og reces, som tilholder og bevilger de prester, som er brøstholdne paa jord at bruge, at de skal have fortrinsret fremfor andre. Men han har taget den i førstebøgsel av Kgl. Mays. Foged Peder Hansen og har Presten til største betryk og skade bragt."

Peder Tygesen var gårdbruker på Finneid fra 1650 til han døde. Han var født i 1616, 5 år etter at faren kom til Drangedal. Han har etter all sannsynlighet blitt gift etter 1637 for da fikk han ikke mindre enn 12 riksdaler i bot for "*et Quindfolk ved nafn Guri Bernsdotter som han hadde begangen leiermaal med*".⁸³

Peder ble gift med *Kari Torbjørnsdtr Vrålstad*, antakelig før 1637 for da ble det første barnet født. Kari døde før 1661, muligens i 1659 i forbindelse med fødselen av den yngste datter Kari. De fikk i alt 4 barn; sønnene Tyge og Åsulf samt døtrene Johanne og Kari. Fra Tyge, Johanne og Kari går det linjer ned til Gunnar Øi - to til faren Lars og en til moren Helga.

I 1664 giftet Peder seg opp igjen, denne gangen med *Asborg Halvorsdtr Henneseid*. Asborg hadde fått flere av de mange gårdene til første mannen sin, b.a. Oseid, Søndre Tørnes, Lundereid og en part i søndre Kalstad.⁸⁴ Det ser ut til å ha vært et ekteskap med konflikter. Olav Sannes gir et eksempel på dette i følgende historie:⁸⁵

"Per og Asborg var i eit brudlaup på Henneseid. Der var og Tor Verpe og kona hans, Gunhild, som var dotter til Asborg, med Aasulf Henneseid. Då det leid ut i brudlaupet, eglå Tor seg inn på Per, og der blei slagsmål - dei spende belte, seier noka -. Per tapa, og dei sette seg på kvar si side av bordet. Tor drog kniven og ville bruke'n på Per. Per såg det, fekk kniven opp i ein fart. Han stakk under bordet og beint i magen på Tor. Blodet spruta ut og heilt på veggjen, der det synte seg lenge etter. Tor døde av stikket. Asborg hadde tatt ut og opp Tokevatnet for å kome til Finneid. Per for etter ho i rasande sinne, då han meinte det var hennars skuld. No blei han fredlaus og gøymde seg under ein heller i Josurheidskogen. Den heiter den dag i dag «Per Finneids heller». Ein husmann han trudde på, skaffa han mat. Imens gjekk sak for retten. Han avtala med husmannen, at han skulle gje'n signal når dommen var fallen. Det skulde skytast 2 skot om han blei dømt, og 3 dersom han blei frikjent. Ein dag Per var nede i ei tjenn tett ved og bløytt lefse, small der 2 skot. Han trudde han var dømt og blei reint vonlaus. Endeleg kom det tredje skotet, som det vara lenge før husmannen fekk til å brenne. Han blei frikjent, for det var avtala millom Asborg og Tor at han skulle drepe Per."

Olav Sannes fortsetter i samme anledning:⁸⁶

"Det er truleg at det var for å rette på det, at Per 1671 fekk gåvebrev av Asborg på garden Lundereid. Denne garden pantsatte han 1682 til amtmann Adeler for 320 rdl. Han gjorde det med samtykke av kona si. Adeler fekk og forkjøpsrett til det som blei drive frå skogen. Under pantebrevet har Per sett bumerket sitt. Det

tyder på pengemangel, at han pantsette garden. Dei budde ei kort tid på Lundereid. Endå so mange eige domar dei hadde, levde og døde dei som bruksfolk på Finneid. Per skulle vere ein morosam mann med mange innfall og småstreker. Presteson som han var, og ein rik mann, la nok bygdefolket merke til han. Det er fleire fortelingar om han, som held seg enno"

Peder døde før 1686 på Finneid. Han er da nevnt som "sal. Peder Findøe." Asborg døde i 1691.⁸⁷

Sønnen *Tyge Pedersen Tveit* ble født rundt 1649.⁸⁸ Han ble gift med *Else Tolfsdtr Tveit*, datter av Tolf Karlsen Romnes og Marichen Berntsdtr. Olav Sannes skriver om Tyge:⁸⁹

"Tyke Tveit var ein rik, mektig og vyrd mann. Han var lensmann frå oml. 1675 til han døde - oml. 50 år. Navnet hans finst på dei fleste dokument frå den tid. Alle i bygda såg op til han, og han hadde age med seg. Det var alltid greit det han gjorde, og han var lite oppe i stridigheter. Det var bare ein gong han synest å vere komen på kant med Halvor Solberg, og saka kom for retten. Dei blei forlikt. Då han døde var han ein svært rik mann, etter han hadde skaffa sonen Per garden Nås og dottera Snøås. Det var nok Tyke sjølv som hadde samla det meste. Det sto ikkje rart til med buet etter formannen hans, Olav Knutson. Det var skuldig Hans Madsen i Kragerø 716 rd. Det løyste han inn."

Om Tyge var lensmann helt til han døde slik som Olav Sannes skrev, er vel heller tvilsomt for i Drangedals kirkes ministerialbok er det den 3. mars 1725 ført inn:

"Holt liigpredichen over for dum Lensmand Tyge Tved 76 aar gammel, som hafde ligget 9 aar stedse paa sin sygeseng." ⁹⁰

Peder Tygesen kom til Østre Nås som faren hadde kjøpt av Adeler. Olav Sannes skriver:⁹¹

"Per stella svært på Nås. Det blei i 1728 vitna at han godtsom hadde bygd nye hus på garden. Millom dei var ei "storstue-bygning". Der var: ei stor stue under, med 3 vindauger i og ved sia kjøken og kammers. Oppå var ein stor sal. Det blei spurt eit vitne som ikkje den bygningen var "sjavilla" for "bondestanden". På det blei det svara at han var nyttig au for ein bonde, og at Per ikkje bygde anna enn det som var nyttig. Dessutan haddde han bygd 2 andre våningar, fleire fjøs, stall med løe, og kvennhus. Fleire av husa var tekt med raud takstein, som han hadde fått frå Kragerø. Jordvegen hadde han drive svært op, lagt mange d århundredeiker og dyrka op mykje av "raa mark". Då Per kom til garden, var både hus og jord i svært dårleg stand. Dei fødde ikkje meir enn 9 kuer,

endå dei kjørte barlind frå skogen. No fødde dei det dubbelte. For å spare skogen hadde han leigd skog i Holla og på Verheim. Som brørne sine, var Per en dugande kar. Han arva mykje og kjøpte gardar attåt, so han var ein rik mann."

Peder ble gift med *Aslaug Jørgensdtr Bø kirkejord* (datter av Jørgen Jørgensen Bø og Karen Pedersdtr Finneid/Bø). Det er noe usikker hvor mange barn de fikk. Olav Sannes nevner 8 mens andre kilder har flere.^{92 93} I vår sammenheng skal vi konsentrere oss om datteren *Agnete Post Pedersdtr Nås*.

Som det framgår av ovenstående beskrivelse hadde Østre Nås på begynnelsen av 1700tallet et mer borgerlig preg enn vanlig var i de trakter. I årene 1695 til 1716 var Isak Paulsen Brodal prest i Drangedal. Han var gift med Agnette Povelsdtr Post og hun døde på nyåret 1716.⁹⁴ I Drangedal kirkes ministerialbok har Brodal skrevet:⁹⁵

"Prediket Hr, Jacob paa Bø over min sal. Hustru Agnette Post, fød paa Seude Prestegaard den 13 sept. 1666. Faderen, den ærverdige og begavede Povel Oslen, Sogneprest til Seude og Nes, moderen den dydfestede qvinde Kirsten Pedersdatter. Hun var hjemme hos sine foreldre i 14 aar, indtil døden paakaldte moderen, saa faderen. Kom saa til sin mosters mand Hr. Peder Loost, fordum byskriver udi Skien, og forblev der et aar. Kun nogle faa aar hos matrone sal. Jacob Halvorsens, siden hos Hs. Ærværdighet Hr. Ludvig Blehr, og blev der til hun kom ægteskab med mig og holdt Bryllupshøitid celebreret paa herresøe Prestegaard 1696 den 10 juni. Leved kierligen med hinanden 19 aar 6 maander. Havde en søn og en datter. Sønnen lever med mig, datteren er i Herren forsonet. Hennes svaghed varede 4 aar 2 maaneder. Hun døde 10 januar, 49 aar gammel".

Like etter dette - den 9. februar (Septuagesima) – har Brodal innført i Ministerialboken: "*Døbte Peder Tygesen Naasis Datter Agnete Post*". En av fadderne er for øvrig Mademoiselle Anne Maria Post,⁹⁶ sannsynligvis en ugift søster av den avdøde prestefruen.

Olav Sannes skriver at prestefruen Agnete ofte var fadder for bøndene og godt likt.⁹⁷ En må anta at familien på Østre Nås har vært bekjente av presten og hans kone og at det derfor falt naturlig å kalle opp den nyfødte datteren etter prestefruen slik at navnet og minnet etter henne kunne leve videre. Herfra veksler navnene Agnete og Marichen (Marken) ned til Gunnar Øis farmor – Marken Knutsdtr Flom. I Flåbygd dukker de to navnene opp i etterslekten med jevnlig mellomrom til langt inn i det tjuende århundre.⁹⁸

Agnete Post ble gift med Tor Larsen som hadde arvet gården Oseid etter sin mor. De bodde der til de døde. Olav Sannes skriver:⁹⁹

"I skifte etter Agnete var der lausøre for 363 rd. M.a. 4 søvstaup og 12 sølvskeier, 1 hest, 6 kuer og 18 sauer. Garden var sett i 600 rd. Og buet var på 963 rd., omtrent utan gjeld. To år etter var det skifte etter Tor, og då blei halve garden sett i 300 rd. Han hadde mykje utestående mot pant, so buet var på 1000 rd. Tor og Agnete hadde bona: Lars, Per, Tyke, Anne g.m. Gunnar Knutson Singusdal, Mariken g.m. Halvor Jørgenson Holte, og Anne d.y., g.m. Klas Olson Kilane. Garden blei no delt millom sønene Lars og Per."

Marichen Torsdtr Oseid kom til Holte. Folket på denne gården var etterkommere av presten Klas Jørgensen Nieman og Torbjørn Vrålstad som vi har møtt tidligere. Omkring 1780 ble gården delt i to åseter mellom brødrene Halvor og Tor Jørgensen. Om Halvor skriver Olav Sannes:¹⁰⁰

"Halvor Jørgenson, f. 1757, g.m. Mariken Torsdotter Oseid, f. 1751. Dei hadde: Jørgen og Tor som blei på Holte, Per som kom til Berge i Flåbygd, Tore g.m. Gunnar Olson Snøaas, Agnette, g.m. Knut Ellingson Våje og kom til Flom i Flåbygd, Johanne, g.m. Stian Stianson Våje, og Anne, g.m. Tor Madsson Haugland. Halvor delte 1812 garden i 2 åsæter millom sønene Jørgen og Tor. Han døde i 1821. Dei fann han død i skogen, der han var ute og skulde hogge granbar. Han hadde då igjen lausøre og ein del utestående, so buet var på netto 520 rd."

Datteren Agnete ble gift med Knut Ellingsen fra Våje og slektsforholdene herfra og framover til Gunnar Øi er beskrevet i avsnittet om Våje-linjen.

I Herr Niels på Holla

~

II Jens Nielsen

~

III Tyge Jensen

~ Marte Falentinsdtr

IV Per Tygesen Finneid

~ Kari Torbjørnsdtr Vrålstad

V *Tyge Pedersen Tveit*

~ Else Tofsdtr

VI *Peder Tygesen Nås*

~ Aslaug Jørgensdtr Bø kyrkjejord

VII *Agnete Post Pedersdtr Nås*

~ Tor Larsen Oseid

VIII *Marichen Torsdtr Oseid*

~ Halvor Jørgensen Holte

IX *Agnete Halvorsdtr Holte*

~ Knut Ellingsen Flom

X *Marken Knutsdtr Flom*

~ Elling Larsen Skoe

XI *Lars Ellingsen Øi*

~ Helge Gunnarsdtr Lundtveit

XII *Gunnar Larsen Øi*

~Thora Elise Lind

Vi skal nå se på linjene fra Peder Tygesen Finneids to døtre Johanne og Kari.

Johanne Pedersdtr Finneid, født ca 1640, blir gift med den jevnaldrende *Tor Larsen* fra Vefald. De får datteren *Maren Torsdtr* (1665-1734) som blir gift med Elling Nilsmundsen på Våje og som er beskrevet i avsnittet om Våje-linjen. Elling og Maren fikk syv barn. Blant disse *Anne Ellingsdtr Våje* som ble gift med *Gunleik Larsson Nås*. De to var besteforeldre til Lars Ellingsson Våle som sammen med broren Knut dro til Lunde og i 1793 kjøpte part i Skoe av *Sveinung Andreson*. Se avsnittet om Våle.

Fra *Kari Pedersdtr Finneid* går linjen via Flåbygd og til Lundtveit og *Helga Gunnarsdatter*.

- I *Herr Niels på Holla*
~
- II *Jens Nielsen*
~
- III *Tyge Jensen*
~Marte Falentinsdtr
- IV *Per Tygesen Finneid*
~ Kari Torbjørnsdtr Vrålstad
- V *Kari Pedersdtr Finneid*
~ Jørgen Jørgensen Bø
- VI *Marthe Jørgensdtr Bø (Østenå)*
~ Tor Olsen Østenå
- VII *Olav Torsen Østenå*
~Gunnil Aslaksdtr
- VIII *Aslak Olsen Tveitan*
~ Asberg Torsdtr Brenne (Tveitan)
- IX *Gunder Aslaksen Tveitan*
~Anna Tygesdtr
- X *Helga Gundersdtr Tveitan (Øi)*
~Lars Ellingsen Skoe (Øi)
- XI *Gunnar Larsen Øi*
~Thora Elise Lind

Alle de tre linjene fra presten Tyge Jensen i Drangedal møter linjer fra lensmann Tyge Andersen i Holla.

Lunde

Med så mange linjer og renninger som denne slektsveven har, må vi igjen samle trådene om ett område for å få rimelig oversikt. Lunde peker seg denne gangen ut som det mest naturlige fokus og vi skal ta ut herfra i fortsettelsen.

Sveinung Andersen

Vi har tidligere omtalt Sveinung i avsnittet om Skoe. Da Gunnar og Lars gikk over heia fra Våle i Kjosene til Skoe var det som skyldfolk de kom. På morsiden var nemlig Sveinung også i Eilev Solbergs ættelinje. Han var gift født i 1749 og giftet seg med *Signe Nilsdtr Borstad* (1757-1820) fra Nissedal. Hos henne møtes flere ætter som en kan følge langt tilbake i tid. Nils Rasmussen Borsad møter vi senere i Valebjørg-linjen som vi følger fra Fyresdal til Nissedal gjennom 400 år. Moren, Susanne Amandusdtr Paus, blir fulgt i avsnittet om Paus-linjen.

Far til Sveinung, *Anders Olsen* (1709-1789) var lenge et uløst problem i utredningen av Sveinungs farslinje. Olav Stranna hadde ikke funnet ut av slektsforholdene hans i 1921¹⁰¹ og Solveig Øi undersøkte vidt og bredt uten å finne ut av anene hans. Det som var kjent i kildematerialet var at Anders var gift med Anne Nilsdtr Funnemark (1709-1790) og hadde sittet som leilending på Funnemark siden rundt 1750. Gården grenser mot Vrangfoss og Ulefoss bruk og var i mange år eid av de forskjellige brukseierene på Ulefoss. Nils, en av sønnene til Anders, kjøper gården i 1771 av enka etter Kristian Anker for 1200 riksdaler "dansk-currant", men hun "*forbeholder seg fri raadighed over Vrangfoss, dens vannfald og hva deraf dependerer, samt stranden der grændser til Stor-elven saavidt Funnemark eiendele strækker sig*".¹⁰² Nils var lensmann en tid, etter han overtok broen Eilev stillingen og hadde den i mange år.

Anders var lensmann. Uten grunnlag i sosial posisjon og ættetilhørighet kunne en vanskelig få en slik stilling på den tid. Vi har nevnt Annes ættelinje til Eilev Solberg, men hun har også en

linje til den gamle Folkestadætten i Bø som en kan følge tilbake til første delen av 1300-tallet.¹⁰³ Her var hun i skyld med den velstående lensmannsfamilien på Vreim i Bøherad. Det viser seg nå at en kan føre anene til Anders tilbake til hans oldefar – lensmann Tyge Andersen på Vipeto i Holla. Ikke nok med det - fra han går det også en linje til Gunnar Øis mor, Helga Lundtveit. I hennes slekt er det flere som har navnet, blant dem hennes bror Tyge Lundtveit. Disse nye opplysningene har gjort det naturlig å føye til et nytt avsnitt i denne 2010-versjonen av slektskrøniken. Vi skal derfor komme nærmere inn på Tyge Andersen og hans etterslekt i Holla-linjen.

Nå tilbake til Funnemark og familien der. Anne og Anders hadde fire sønner som vi kjenner. Den eldste, *Ole Andersen Tveitan* (1733-1797), druknet da han kjørte gjennom isen på Nissevann 1. mars 1797. Den nest eldste Nils Andersen Funnemark (1735-1799) var også lensmann en stund. Den tredje sønnen var *Eilev Andersen Lundefaret* (1747-1817). Han bodde først på Tveitan, men i 1777 overtok han og broren Sveinung driften av fergestedet og gjestgiveriet Lundefaret som på den tid var eid av "foged Rugtvedt". Eilev var lensmann i mange år og bodde på Lundefaret til sin død. Anders, faren deres, dør der i 1785.

Lundefaret ble solgt på auksjon i juli 1814 og den 4. august 1815 fikk de to brødrene kongelig privilegium på fergestedet som i utdrag lød slik:¹⁰⁴

"Vi Carl av guds naade konge til Sverig og Norge de gothers og Venders etc. etc.; hertug til Slesvig og Holsten, Stormaren og Ditmarsken, greve til Oldenborg og Delmhorst etc. etc.

Gjøre vitterligt, at da lensmand Ellef Andersen og broder Svennung Andersen for Os underdanigst have andraget hvorledes de ere ejere af gaarden Lundefaret i Bøe prestegjeeld i Nedre Telemarkens fogderi og Bratsbergs amt, hvorfra færgeløpet imellem Øvre og nedre Telemarken hidtil har været besørget, og hvorfor en vis færgetold efter konfirmeret repartition og bevilling av 24de januar 1741, af almuen udi bemeldte Øvre og nedre Telemarken oppebæres imod at samme almue uden videre betaling derover befordres, saa have Vi efter deres tillige underdanigst gjorte ansøgning og derom indhentet erklæring naadigst bevilget og tilladt, ligesom Vi ogsaa herved bevilge og tillade at bemeldte lensmand Ellef Andersen og broder Svennung Andersen saavel som efterkommende ejere af Lundefaret maa fremdeles besørge

transporten ved bemeldte derværende færgeløb paa samme maade og med lige vilkaar som dets forrige ejere og færgemænd har været tilstaaet, saa af almuen udi Øvre og Nedre Telemarken aarligen oppbære den udi forbemelte konfirmerede repartition anført færgetold i overenstemmelse med plakaten af 2den mai d.a. 3 rbl. navne værdi for hver 1 rd.dl er i samme findes anført hvilket af vedkommende fogder aarligen innkasseres og derfor med hvert aars udgang aflægge behørig riktighet, efter”

Vi har tidligere sett at Sveinung Andersen i 1799 flyttet til Verpe som han hadde kjøpt samme året. Hovedhuset på gården var tidligere en sorenskrivergård som Sveinung kjøpte på Sundbø og demonterte for så å fløte tømmeret ned elven til Verpe hvor huset ble laftet opp igjen. Olav Stranna skriver i sin Lundesoge følgende:

105

”Denne Sveinung ´n var ein sjeldan arbeidssom og dugande kar, so Verpe snart blei ei mystergard i bygda, gilde hus, ein svær hage med rikt berande frukttre og fine prydbuskur, ein høg lang steingard kring tunet, og mangt anna gjorde han for aa gagna og pryda, kanskje og for å skaffa husmennene sine arbeid. Han var gift med Signe Borstad fraa Borgestad i Nissedal, ei framifraa gjæv kvinne. Dei hadde 8 døtre, og fyrr han døydde fastette han, at garden- og til høyrde og daa nokre plassar som seinere er skilde i fraa og skyldsette – skulde deilast i 8 like partar millomdei, for alle skulle ha jord og alle likt. Skiftet etter han – i 1822 syner at det blei gjort so, men nokre av maagane kjøpte sidan parcellane av dei andre, so garden blei samla. Sveinung aatte også Lundefaret, flutte dit og døydde der.”

Av Olav Strannas beskrivelse kan vi slutte oss til at hjemmet på Verpe var ganske ulikt det som var vanlig i den tids Telemark. Det er et borgerlig preg over hagebruket, hvor nå det er kommet fra. Anders og sønnene var alle lese- og skriveføre, og det var heller ikke gjengs. Sveinung ble valgt som den første valgmann fra Lunde etter frigjøringen fra Danmark i 1814.

Vi ser at Sveinung flyttet til Lundefaret på sine gamle dager. Broren Eilev og kona hadde ingen barn og det ble sønnesønn til Nils Andersen Funnemark som i 1822 overtok Lundefaret etter onklene. Han het *Nils Hansen Funnemark* (f. 1777) og var til alt overmål gift

med Sveinungs datter *Susanne* (f. 1775) – enken etter Gunnar Våle på Skoe.¹⁰⁶

Holla

Ved Lundefaret møttes mange veier og fergestedet har i uminnelige tider vært forbindelsen mellom øvre og nedre Telemark. Nordfra kommer Lunde-elven flytende relativt rolig fra Bandak og Flå, men sydover mot Ulefoss og Norsjø renner den gjennom Vrangfoss. Her gikk strykene innpå to kilometer med et fall på 25 meter gjennom et trangt fjellskar med høye utoverhengende sider. Før kanalen sto ferdig i 1882 var Vrangfoss selve flaskehalsen i tømmerfløtningen på vassdraget. Det het seg at tømmeret kunne bli liggende i fossen i flere år, at det ofte ikke lyktes å få løs alt det gamle tømmeret før det kom nytt, og at opptil 14 mann var sysselsatt året rundt med å få tømmerstokkene løst. Gnisningene i tømmerhaugene kunne til og med føre til at det gikk varmgang i tømmeret så det tok fyr. Funnemark grenser til Vrangfoss og Ulefoss bruk. På andre siden av elven ligger Fosse.

Lensmann Anders Olsen giftet seg med Anne Nilsdtr Funnemark i 1731 og Stranna sier han kom til Funnemark som leilending rundt 1750.¹⁰⁷ Faren til Anne – Nils Svendsen – døde allerede i 1714. da hun var fem år. Moren giftet seg opp igjen med Eilev Halvorsen som var bruker på Funnemark til han døde i 1739.¹⁰⁸

Anne og Anders fikk fire sønner – Olav (Ole), Nils, Eilev og Sveinung. Dersom antar at navnereglene er fulgt ser vi at den eldste er oppkalt etter farfaren og neste etter morfaren. Nils heter det samme som stefaren og Sveinung har samme navn som oldefaren på morsiden.

Utgangspunktet for et søk etter Anders sin familietilknytning kunne således være *sosial plattform* og *lokal tilhørighet*. I tillegg må en i utgangspunktet tro at *navnereglene* har vært fulgt og forutsatt at han er en av de to eldste sønnene bør han ha navn etter en av besteforeldrene.

Den 9. august 1712 var det et skifte på Søve i Holla etter Hans Tygesen som døde samme år. Han var selv barnløs og skiftet inneholder en lang liste med berettigede arvtakere. Øverst i

rekkefølgen står: " *fuldbroder sl: Anders Tygesens Søn Ole Andersen Fosse self tilstæde*". ¹⁰⁹

Persongalleriet i *Søve-skiftet* har vært viktig for å følge etterslekten til lensmannen Tyge Andersen på Vipeto. Salige Anders Tygesen er altså bror av den nylig avdøde Hans og død før sist nevnte. En vet at faren deres var Tyge Andersen som levde i tiden mellom 1580 og 1660. Han bodde antakelig på Vipeto mellom 1612 og 1650 og er omtalt som lensmann i Holla 1645. Dette året var det utskrevet koppskatt

'Tyge Wibetaae Lenßmand og hans Quinde, Thuende Sønner Peder og Morten, Thuende døttre Maren og Kirsten, haffr huer giffuet xij ß, er penge iij (ort)'.

Tyge gått fri for skatten mens kona og fire barn er med på listen. ¹¹⁰

Holla/Funnemarks-linjen

I) *Tyge Andersen*

II) *Anders Tygesen* (f. 1664- f. 1712)

Som vi ser av *Søve-skiftet* er *Salige Anders Tygesen* bror av den nylig avdøde Hans og død før sist nevnte. I Manntallet av 1664/65 finner vi en Anders Tygesen og brødrene Hans og Sivert på gården Tufte i Holla. Anders er 20 år, Hans 24 og Sivert 18. En må anta at faren Tyge er død før dette. ¹¹¹ (En annen sak er at Tyge må ha vært godt opp i årene når yngste sønn ble født, men det er jo ikke noe biologisk stort problem.)

III) *Ole Andersen Fosse* (1674-1735)

Ole Andersen (f.1674) var til stede ved skiftet etter onkelen på Søve i 1712 og blir der kalt Ole Andersen Fosse slik at en må anta at han bor der på det tidspunkt. Ole selv dør på Fosse i Holla julen 1735 og i kirkeboken er det anført at han da var 61 år.¹¹²

En mangler p.t. skifte etter Ole – det ville ha forklart meget. Det er mulig at kona var død før Ole og at alle andre arveberettigede var myndige slik at det ikke ble holdt offentlig skifte. Likeledes kan en søke etter konas fornavn ved å se på navngivingen av barnebarnet Sveinung Andersens 8 døtre. I skifteregisteret for Nedre Telemark finner vi to skifter på Fosse ved begynnelsen av 1700tallet. År 1700 skifter *Svenung Haraldssen* og kona Maren Nielsdatter mellom barna: Tyge, Povel, Niels, Harald, Peder, Niels, Svennung; Kari, Børte (Birthe) og Kirsti.¹¹³ Om Svennung Haraldsen vet vi at han er født ca 1644 og død etter 1700 på Fosse i Holla. I 1665 er han oppført som tjenestere og soldat på Store Håtveit. I 1702 er det på nytt skifte på Fosse. Denne gang er det etter Tyge Svennungsen som er død siden forrige skifte to år tidligere. Skiftet er mellom enka Kiersti Olsdatter og hans søsken: Povel og Niels Svennungssønner, Harald, Peder, Niels, Svenung, Kari, Børte og Kirsti.¹¹⁴ Ved disse to skiftene finner vi foruten navnet Tyge også Nils og Svennung.

Bror til Svennung Haraldsen Fosse var Gjest Haraldsen Brusset¹¹⁵ som var gift med Mari Tollefsdtr – datter til Kirsti Tygesdt og søster til Ole Andersen Fosse. Slik ser vi i alle fall en slektsforbindelse mellom Ole Andersen Fosse og beboerne på Fosse nevnt i skiftene fra 1700 og 1702.

IV) *Anders Olsen* (1704-1789)

Hvilke holdepunkter har vi for at lensmannen i Lunde, Anders Olsen, er sønn til Ole Andersen og dermed oldebarn til Tyge Andersen. Uten dokumentasjon er det en teori, men som indisier stemmer årstall, lokalisering, sosial plattform og navngiving. Fosse ligger rett over elven for Funnemark. Forutsatt at Anders kom derfra var det

ikke urimelig at han måtte kjenne godt til så vel nabogården som den jevnaldrende datteren der som han ble gift med.

- V) *Sveinung Andersen*
- VI) *Anne Sveinungsdr Verpe (1777-1826) og Lars Ellingsen Skoe (1775-1825)*
- VII) *Elling Larsen Skoe (1802-) og Marken Knutsdr Flom (1805-)*
- VIII) *Lars Ellingsen Øi (1827-1908) og Helga Gundersdr Lundtveit (1830-1920)*
- IX) *Gunnar Larsen Øi (1874-1966)*

Røymål-Lundtveit

Hos anene til Gunnar Øis mor forekommer navnet Tyge i med jevne mellomrom. Broen hennes het Tyge og hos forfedrene til moren, *Anne Tygesdr*, gjentar navnet seg flere ganger i annethvert slektsledd. Familien til Helga bodde på Lundtveit i mange generasjoner og det var tipp-tipp oldefaren hennes, *Tarald Røymål (1698-1783)*, som var den første i den slektsgrenen som bosatte seg der.¹¹⁶ Han kom fra Røymål i Flå og her fører Stranna generasjonene ytterligere to ledd bakover til Olav Gunnulvsen (d. 1708).¹¹⁷ I Nils Boveruds slektsoversikt følger ytterligere tre generasjonsledd på Røymål til Gunnulv Olsen d.e. , opprinnelig fra

Forberg i Bø.¹¹⁸ Datteren hans, Sigrid Gunnulvsdtr, blir lensmannen Tyge Andersen Vibeto første kone og de får blant mange andre barn Peder Tygesen .¹¹⁹

Vedrørende Peder har Halvor Sigurdsen i en oversikt vedrørende lensmann Tyge Andersens nærmeste etterslekt skrevet følgende med henvisning til Olav Stranna ¹²⁰:

" Peder står oppført som bruker av Røymål 1648-71. Stranna kaller ham Peder Gisholt, uten å oppgi kilden, men identifiseringen er korrekt. I manntallet 1664 finnes Peder oppført som bruker av Gisholt, og i neste rubrikk under Røymål er innført «Peder supra», dvs. «som ovenfor.» Peder kan etter manntallet være født omkr. 1620. Han døde antagelig omkr. 1671; i 1672-73 er som bruker av Røymål oppført «enken og Tyge» - sistnevnte identisk med Tyge Pedersen Sundbø."

Søve-skiftet gir som nevnt, en bemerkelsesverdig fylldig oversikt over de innbyrdes forholdene til Tyge Anderens etterkommere. Av de som vedkommer våre slektstavler merker vi oss *Peder Tygesen* på Røymål og *Kirsti d.e. Tygesdtr* som var barn i Tyge Andersens første ekteskap og oppført som eldre halvsøsken til *Hans* på Søve og boren *Anders*.¹²¹

Vi kan her følge en etterkommerlinje ned til Helge Gundersdtr Lundtveit og Gunnar Øi som er som følger:

I) *Tyge Andersen*

II) *Kirsti d.e. Tygesdtr* (f. ca. 1662)

ble gift med Tolf. Hun hadde en yngre halvsøster som også ble kalt Kirsti.¹²²

III) *Groe Tolevsdtr* ca 1662/1670)

*ble gift med Tor Gundersen (ca 1662-ca 1714), fra Sannes / Kastet i Holla.*¹²³

IV) *Pernille Torsdtr Kastet* (1695-1775)

hun ble gift med Aslak Torleifsen fra Tveitan i Lunde. Det var hans andre ekteskap. De hadde datteren Gunhild.^{124 125 126} Pernille giftet seg senere om igjen to ganger. Solveig Øi har i en randbemerkning

på side 104 i hennes eksemplar av Strannas ættetavler skrevet "Pernille skulle være alt annet en sympatisk".

V) *Gunhild Aslaksdtr* (1734-1808)

ble gift med Olav Torsen Østenå i 1751. Olav kom til Tveitan samme året og de bodde der til 1793 da de flyttet til Skordal i Holla og ble værende der resten av livet.¹²⁷

VI) *Aslak Olsen Tveitan*

VII) *Gunnar Aslaksen Tveitan (Lundtveit)*

VIII) *Helga Gundersdtr Lundtveit*

IX) *Gunnar Øi*

Valebjørg/Borstad

(Nissedals-linjen)

På Funnemark hadde lensmann *Nils Andersen* en datter som het *Andrea*. Hun ble i 1801 gift med en lensmannskollega av faren, den hardtdrivende *Rasmus Nilsen Bakka* i Nissedal. De var noe i skyld for Rasmus var halvbror til *Signe Nilsdtr* som var gift med onkelen *Sveinung*. *Andrea* og *Rasmus* fikk 8 barn og noen av etterkommerene skulle sette spor etter seg så vel som i Telemarks historie som i verdenshistorien. Den nest yngste sønnen, *Andreas Bakka* (1813-1906), var den legendariske lege og dr. med som bodde på Trisæt i Lårdal. Han var landets eldste praktisernede lege i sin tid. Den yngste sønnen var *Lars Abraham Quisling* (1816-1743). Han tok *Quisling*navnet etter farmoren og ble lensmann slik som

faren hadde vært. Sønnen hans var *Jon Abraham Qvisling*, prost, forsker og forfatter, og far til *Vidkun Qvisling*.

Vi skal se nærmere på denne ættelinjen og hvor den kom fra.

I) *Jon i Valaberghe*

Tradisjonelt føres Valebjørgslekten tilbake til "*Joenn i Valaberghe*" som levde fra slutten av 1300tallet til noe inn i det neste århundret.¹²⁸ I en bred vik nord for Kilegrend på sydøstsiden av Fyresvatn finner vi gården Valebjørg. På norrønt er "valr" falk og gårdsnavnet har således tydingen *Falkberget*, noe som passer bra med høydedragene på østsiden av grenda. En fjellnut like sør for grenda kalles i dag for *Haukefjellet*. Før nedgangstidene etter pestperioden på midten av 1300tallet fantes trolig flere gårdsbruk her, men rundt 1600 vet vi bare om en bruker. Grenda fikk ikke veiforbindelse nordover til Moland og Kirkebygda før i 1953 så i uminnelige tider før det har innsjøen vært en viktig ferdselsåre. Dampbåt som trafikkerte Fyresvatnet fikk de for eksempel i 1876.¹²⁹ Fra Valebjørggrenda er det en god mil sørvestover til Treungen og om lag like langt i luftlinje over heia nordvestover til Fjone i Nissedal.

II) *Helge (Hølje) Jonsen (ca 1400–1460)*

hadde to sønner – Jon og Olav. I 1446 byttet Helge til seg 7 markebol i Valebjørg fra Torjus Torbjørnsen mot 5 markebol i Lislestog og 2 markebol i Arnbjørnsbrokke.¹³⁰ I 1447 gjorde Hølje avtale med Roald Tolvsen (d.y.) i Kilane om grensen mellom Valebjørg og Kiland. Sønnen Jon Helgesen var med da.¹³¹ Hølje var bruker av Valebjørg og kjøpte 5 markebol i gården fra Arne Tovson i 1459¹³². Med det eide han 12 markebol, eller 4 tønner etter nyere regnemåte og dette var nok hele fullgården. Det siste en hører om ham er da han i 1465 vitnet om en arv på Væting.¹³³

Etter Helge ser det ut til at den eldste sønnen *Jon* tok over Valebjørg. I 1467 stadfester han en avtalen faren hadde gjort med Roald Kiland i 1447 om grensen mellom de to gårdene.¹³⁴ Etter Jon ble sønnen Toleff Jonsen bruker av gården.

En salgserklæring frå 1520 nevner Åsne Torovsdtr som var gift med Olav Tormodsen. Hun hadde 2½ markebol i Valebjørg som var arv etter Toleff Jonsen. Dette solgte hun til Kjetil og Toleff Olavsønner. Samtidig ga Kjetil og Tollef 3 kyrlag og en pundskjel hver til Olav og Gunnar Toleffsønner fordi de "unnte" dem kjøpet. I

samme brevet ser vi og at Orm Gunnarsen solgte 11½ (1½?) markebol i Søndre Valebjørg, som han hadde arvet etter datterbarnet sitt. Det var Kjetil og Toleff som kjøpte dette og. (11½ markebol er for øvrig en alt for høy sum; trolig er det en feil i tolkingen av brevet).¹³⁵

Diplomet i sin originale språkdrakt er som følger:

"Item dette kienis iek Olaff Tormossøn med dette mit offne breff at iek haffuer soldt Kiedill oc Toleff Olaffsøner iij marka boll iardar i Valabiørg som ligr i Firis dals preste gild med min kona AsnaToroffsdoter rad oc samtycka for iij marka gulz som Asna min kona erffda efftr Tallef Jonssøn med olom dem lodom oc lvndom som til ligr och legtt haffr ina iiii honstaffar fra meg oc mine arffuige oc vndar Kietill oc Toleff Olaffsøner till evindaliga eiga oc haffur Kiedil oc Toleff giffuat Olaff oc Gunar [Toleffssøn(e)r huer sin iij kiørlag och huer sin puns kiedil for det dei vnte denem kiøbet tiil paa fornemte iij markaboll i Vallaberg oc kiendis ieg oc Ormer Gunarssøn at ieg haffver solt Kiedill oc Toleff [x]ij markaboll i sødra garden Valabiørg føra xii merka guls som ieg erffde efftr mit dotar barn fra mig oc mine arffuinge føde oc vføde oc vnder fornemte Kiedill oc Toleff Olaffssøner til euerdelige odel oc eiga. till mera visa oc sana beder ieg Peter Olaffssøn oc Torger Olaffssøn at henga sina insigla neda føra deta br(e)ff med mit inssigllæ som gort var aa Æffuiem i Morgdalla anno mdxxo."

III) Olav Helgesen Valebjørg (f. ca 1430)

Den neste brukeren på Valebjørg var Olav Toleffsen som Steinar Marvik antar var bror til Jon Helgesen og sønn til Helge Jonsen.¹³⁶ Han hadde to sønner, Toleff og Kjetil.

Her synes imidlertid tidsrummet mellom generasjonene å være noe stort. Lokalhistorikeren Bendik Veum har et annet innbyrdes forhold mellom slektsleddene fra Helge Jonsen til Toleff Olsen d.y.¹³⁷ enn den nyere rekkefølgen til Steinar Marvik, men familietilhørigheten synes uansett å være rimelig sikker.

IV) Toleff (Torleif) Olsen Valebjørg d.e. (f. ca 1460)

Er nevnt sammen med broren i salgsbrevet fra 1520:

"Jtem dette kienis iek Olaff Tormossøn med dette mit offne breff at iek haffuer soldt Kiedill oc Toleff Olaffsøner iij marka boll iardar i Valabiørg som ligr i Firis dals preste gild"

V) *Olav Toleffsen Valebjørg (ca 1500~ 1570)*

I 1559 byttet han til seg Momrak og Lislemomrak fra Gunnar og Gunstein Aslaksen mot Lauvdal i Bygland. Lauvdal var arv med kona, Sigrid Talleivsdtr Ytre Ramse.¹³⁸

En del av gården var det prestegården i Holla som eide – i følge skattelistene 1 ½ pund smør. Olav måtte i 1562 gå til sak da presten Nils på Holla ville ta mer i landskyld enn det hadde vært vanlig fra gammelt av. Dommen var at Olav skulle gi så mye som foreldrene hans hadde gitt. Olav døde trolig rundt 1570.¹³⁹ Dette er nok den samme Herr Niels som var prest i Holla i tiden 1535-1574; hvis sønn var sognepresten Jens Nielsen i Holla og som igjen var far til sognepresten Tyge Jensen i Drangedal. Alle disse tre er i anerekken til Gunnar Øi og omtalt under Finneid i Drangedal.

VI) *Toleff (Torleif) Olsen Valebjørg (ca 1550~1622)*

(n. 1578-1604) Barna til Olav Toleffsen kjøpte i 1573 en arvepart i Valebjørg fra barna og barnebarna til Hølje Jonsen Ytre Ramse i Tovdal og betalte dem 16 lodd sølv. Det var Toleff Olsen som ble sittende på gården. Han kjøpte 26 kyrslag fra søsteren Tone og mannen. Kona til Talleiv var Gro Bendiksdtr Spokkelig. I 1603 eide de 4 ½ tønner i Valebjørg, 1 ½ tønne i Graver, 1 ½ tønne i Væting, 2 mark i Bekkerhus ig 1 tønne i Tveit. I 1623 ble det gjort "itt Wensomeligt og Christeligt og Retferdig Jordskifte" etter dem, antakelig en tid etter at de døde. Talleiv er også nevnt som lagrettemann i 1594. Toleff og Tone hadde 8 barn som alle er nevnt i skiftet.¹⁴⁰

VII) *Tallak Toleffsen (Grofum) Nusvik (f. ca 1580)*

kom til Grofum i søndre Nissedal, senere til Vrålstad i Tovdal.¹⁴¹ Tallak var andre gang gift med *Gunnbjørg Torjusdtr Nordbø* (Fjone). Han er nevnt i dokumenter 1609-1611.

VIII) *Jon Tallaksen* (1650- 1720)

Kom til morens hjemsted på Upse Fjone. Det går flere sagn om han. Jon L. Quisling har gitt følgende beskrivelse: ¹⁴²

"Etter bygdens og tidens forhold var han en meget velstående mann som eiet sin gård og adskillig til. Han var deshos en stor og vakker karl, munter og spøkefull, snål i omgang som mange av hans slekt. Han var imidlertid vanfør i venstre fort og gikk alltid med stokk; var også avhengig av leiet hjelp til mange gjøremål.

På den årlige turen til Arendal sammen med faren møtte han sin skjebne og som lenge levet som en solskinnshistorie i bygdene her oppe. På samme gjestgiveri hvor de tok inn kom også en dansk jekteskipper og hans datter Maren Rasmusdatter. En kveld de spilte kort "vant han Maren" og hun skulle da ha sagt: "Ja nå har du vunnet meg og nå kommer jeg snart til Nissedal til deg".

Tidlig på våren neste år kom hun til Fjone og sa da: "Her setter jeg ned min stav, her vil jeg bli til jeg legges i grav." Hun ble mottatt med stor gjestfrihet, men noe ekteskap ville Gunnbjerg, mor til Jon, ikke høre tale om. Men Maren "kom, så og vant". Hun hadde en pen framturen og dessuten var hun meget arbeidsom. Hun var spesielt flink til å spinne og var den første som kom med hjulrokk til bygden. Før hennes tid var det bare blitt brukt håndtein. Det fortelles at Gunnbjerg gikk med på giftermålet hvis Maren kunne spinne en tråd som gikk fra Fjone, over Nisser, rundt kirken og tilbake. Tråden hun spant gikk tre ganger rundt kirken!

Hun kom fra Jylland og fikk under navnet Maren Judska, visstnok elsket av alle. Med henne kom Rasmusnavnet inn i slekten. Jon og Marens sønn Rasmus ble far til Nils Rasmussen Borstad."

Jon og Maren giftet seg rundt år 1700 og de fikk, foruten ovennevnte Rasmus, tre barn til. Maren Judska døde i 1718 – Jon to år senere i 1720.

XI) *Rasmus Jonsen Upse-Fjone* (1701-1755)

Var gift med *Signe Nilsdtr* fra Stordale i Treungen og overtok gården etter et skifte i 1720. Ved et skjøte som er datert 12. oktober 1726 solgte han "den halve gården av Upse Fjone, kalt Borstad" for 880 riksdaler til sin bror Tallak (1705-1730).

Tallak fikk for øvrig en ublid skjebne.¹⁴³ Andre juledag 1727 ble det holdt gilde på Søndre Fjone hos Tjostov Tjostovsen. I gjestebudsgården fikk de først mat. Så tok de til å drikke sterkt, så sterkt at de ble overmåte fulle. Det kom til slagsmål mellom Tjostovs sønn og Tallaks dreng. Gamle Tjostov og Tallak blandet seg inn for å skille de to. Under dette kom Tallak til å treffe Tjostov så hardt med et vedtre at han lot livet der. Etter tre rettssaker – med mange tvil – ble Tallak dømt. I lagretten stemte bare tre av fem dommere for dødsstraff. Etter nesten to og et halvt år i arrest ble Tallak 25. mai 1730 halshugget ved Nissedal kirke.

XII) *Nils Rasmussen Borstad* (1733-1812)

på Fjone i Nissedal var en kjempekar og det går mange sagn om kreftene hans. I 1755 ble farsgården Upse Fjone delt mellom de to brødrene *Jon* og *Nils Rasmussen*. Nils fikk den delen som heter Borstad (Borgestad), angivelig fordi han var så sterk til å bære i de bratte kleivene som den gang var veien opp til gården. Same året giftet Nils seg med *Susanne Amandusdtr Paus* (1722-1765). De fikk et barn, datteren *Signe*. Nils Rasmussen var gift tre ganger i alt. Annet ekteskap var barnløst, men med sin tredje kone *Susanne Magdalene Lauritzdtr Qvisling* fikk han ti barn. Fra denne grenen stammer *Vidkun Quisling*.

XII) *Signe Nilsdtr Borstad* (1757-1720) giftet seg med *Sveinung Andersen Skoe* (1749-1836)

XIII) *Elling Larsen Skoe* (1802-) og *Marken Knutsdtr Flom* (1805-)

XIV) *Lars Ellingsen Øi* (1827-1908) og *Helga Gundersdtr Lundtveit* (1830-1920)

XV) *Gunnar Larsen Øi* (1874-1966)

Paus-linjen

Vi har tidligere nevnt at *Marken Knutsdtr*, farmor til Gunnar Øi, vokste opp på Flom i Flåbygd. Faren hennes, *Knut Ellingsen Våje*, kjøpte Nordre Flom av *Hans Andersen Pous* i 1808. I 1822 kjøper bor til Knut, *Tomas Ellingsen Våje*, den søndre gården etter boet til Petter Nikolai Zernichow og kona hans *Margrete Marie Pous*.¹⁴⁴

I 1727 hadde *Amandus Paus* kjøpt Flom. Han var sønn til sognepresten i Kviteseid og etablerte seg som gårdbruker i Flåbygd. Gården hadde tidligere tilhørt kronen før den kom på private hender. Den skiftet eiere en rekke ganger og en tid var den sorenskrivergård for Vestfjella.¹⁴⁵ *Susanne Amandusdtr* som i 1755 ble gift med *Nils Rasmussen* på Borstad i Nissedal var datter til Amandus og kom fra Flom slik som barnebarnet *Marken Knutsdtr* sytti år senere.

Vi skal følge Pauslinjen fra 1500-årene og gjennom 11 generasjoner fram til Gunnar Øi. Opplysningene fra den eldste fire generasjoner er hentet fra "Slekten Paus" av genealogen S.H. Finne-Grønn.¹⁴⁶

I) *Herr Hans Olufsen Paus* (ca 1500-1570)¹⁴⁷

nevnes i 1542 som kannik ved Mariakirken i Oslo og dermed som medlem av domkapitlet.¹⁴⁸ Han må således ha vært katolsk prest før reformasjonen i 1536. Geistligheten i denne kirken besto av 1 prost, 6 kanniker og 6 vikarer eller korprester. Som kongelig kapell hadde Mariakirken sitt eget kapittel og formannen var prosten som samtidig var rikets kansler. De øvrige medlemmene var kanniker. (I et senere avsnitt omtaler vi Torer Håkonsen som er nevnt i 1270 som kansler med utgangspunkt i sin stilling i Mariakirken.) Kapitlet lå helt utenfor Oslo domkapitlet som gjaldt for stiftet for øvrig og hvor biskopen var formann.

Kannikene som foresto altertjenesten fikk sin lønn gjennom såkalte *prebender* som besto i den årlige inntekt av kirkelig jordegods som var øremerket hver prelat. Herr Hans sitt prebende

utgjorde inntekten av ikke mindre enn 43 gårder og gårdparter med en landsskyld som utgjorde i alt 36 huder. Det gikk vanligvis 4 huder (eller tønner) på en fullgård. Kirkene har således hatt rike prebender og kannikene var rikelig tilgodesett. I 1544 blir han igjen omtalt som kannik i Mariakirken,¹⁴⁹ men året etter ble Mariakirkens prestekollegium smeltet sammen med Oslo domkapitel. Mariakirkens eget kapitel ble derved nedlagt og gudstjenesten opphørte, men kannikene beholdt sine prebender, fortsatte å bo i Oslo og gjorde siden tjeneste som korprester ved domkirken.

Herr Hans Olufsen døde i Oslo natten til 18. september 1570 og ble allerede neste dag begravet i domkirken. Han giftet seg etter reformasjonen og må ha hatt flere barn, men bare en sønn er kjent.

II) Povl Hansen Paus (ca 1545 – n 1602)¹⁵⁰

var borger i Oslo og velhavende handelsmann. I 1575 forliste et skip han eiet. Skopper og mannskap ble ved Oslo lagting 12. mars fritatt for ansvar "*efterdi det skete formedelst Guds veir og vind, desligeste var forladt og lagt saaledes at det ikke kunne lyde roret*".

Året i forveien har han også satt spor etter seg i lagtingsprotokollen. Det dreier seg da om en injurieprosess mot et fruentimmer, Ingrid Willumsdatter, som han hadde skjelt huden full. I lagtinget 28. januar 1574 ble han frikjent ettersom han hadde talt i hastmodighet og ikke veiet sine ord. Ingrid skulle være "kvit sagt" for hans grovheter.

Povl var gift med Inger Persdtr og de hadde to sønner som er kjent. Den eldste, *Herr Hans Povlsen Paus* 1587-1648 ble sogneprest og senere prost i Fredrikstad.

III) Peder Povlsen Paus (1590-1653)¹⁵¹

var den yngste av de to sønnene og studerte teologi i Kjøbenhavn sammen med broren. I 1617 ble han rektor ved Skien Latinskole, på den tid et meget beskjedent institutt hvor rektor var eneste lærer og ble tilgodesett med en ynkelig gasje.

Peder skal ha vært en kraftkar og det går flere sagn om styrken hans. At han ikke unndro seg for å vise dem går fram av en sak som samme år han kom til Skien, ble forelagt domkapitlet i Oslo. Nils Tomassen, borger i Skien, forlangte rektor Peder Povlsen straffet for "udædiske gjerninger" i det Peder i flere elevers nærvær hadde gitt ham en omgang pryl og "hudflettet ham uten billig årsak". Peder svarte at han ikke kunne nekte å ha gitt klageren en korporlig overhaling. Han hadde imidlertid til stadighet blitt sjikanert av denne Nils som ofte overfalt ham med grove ord både hjemme og på gaten og skjelte ham ut for en skjelm og en tyv. Saken kom opp for domkapitlet, men ble utsatt og kom siden aldri opp igjen. Partene hadde vel på den tid avfunnet seg med hverandre.

I 1618 ble Peder Povlsen kapellan hos sognepresten i Vinje og i 1621 blir han sogneprest samme sted. Vinteren 1633 reiste han fra Vinje og etter et kort opphold i Oslo ble han samme høst tilsatt som sogneprest i Kviteseid. Han ble umiddelbart valgt til prost av prestekollegiet og det tyder på at han som sogneprest i Vinje hadde opparbeidet seg en personlig anseelse. Han ble sittende i embetet til sin død i 1653 og er begravd under Kviteseids kirkes korgulv.

Herr Peder ble gift ca 1622 med *Johanne Madsdtr.* Barn: 1) *Povl Pedersen Paus* (1625-1682); 2) Inger Pedersdtr Paus (1627-levde 1695), 1.g.m. Claus Clausen Køster, 2.g.m. Oluf Torsteinssen; 3) Mads Pedersen Paus, døde ung; 4) Hans Pedersen Paus, (f.ca 1631); 5) Helvig Pedersdtr Paus (1633-1693, 1.g.m. Gunnar Torsen Fjågesund, 2.g.m. Frantz Cudrio (Cudrioux), forvalter på Fossum verk, 3.g.m. Daniel Torsteinsen; 6) Kristine Pedersdtr Paus (f.ca 1636), g.m. Jens Madsen

IV) *Povl Pedersen Paus* (1625-1682)¹⁵²

ble født i Vinje. Han kom først til Christiania katedralskole og så siden som student til Kjøbenhavn i 1645. I universitetets immatrikuleringsprotokoll ses han innført 23. juni det året under navnet *Paulus Petrii Windius*, hvor tilnavnet er en slags

latinisering av fødestedet hans. I 1649 blir han sogneprest i Hjartdal og i dette embetet døde han i 1682. I 1649 var han sammen med 84 andre geistlige i Christiania og underskrev suverenitetsakten. I følge gammel tradisjon i Hjartdal skal herr Povl ha vært stiv i latinen og grov til å messe. Han var pennefører og har bl.a. skrevet et kjent minnedikt på latin over sin far.

Gift med Ingrid Trinnepol (1623-levde 1693). 10 barn, hvorav: 1) Hans Povlsen Paus (1656-1715); 2) Cornelius Povlsen Paus, sorenskriver i Øvre Telemark; 3) Mads Povlsen Paus, infanterikaptein; 4) Johannes Povlsen Paus, bonde i Hjartdal.

V) *Hans Povlsen Paus* (1656-1715)¹⁵³

ble født i Hjartdal. Han ble prest i Kviteseid i 1683 og var i embetet til sin død i 1705. han har gjort seg bemerket som folkespråksdikter. På Kviteseidialekt har han gjort den kjente visa "Stolt Anne ho bur uppaa Borgestad Gaard" som gir et godt kulturbilde fra Øvre Telemark på begynnelsen av 1700-tallet.

Hans var gift med Susanne Amandusdtr Morland (1672-1717). Den eldste broren hennes var sorenskriveren Hans Morland som tidligere hadde eiet Flom og brukte den til skrivergård. Han kjøpte gården i 1707, men døde allerede i 1714 bare 37 år gammel.

VI) *Amandus Hansen Paus* (d. 1764)¹⁵⁴

Kjøpte Flom i Flåbygd i 1727, en gård som morbroren tidligere hadde eiet. Fogden Melchior Høyer hadde kjøpt Flom etter sorenskriveren Hans Morland, men Høyer dør i 1718 og ni år senere selger så enken Magdalena gården til Amandus Paus for 1100 riksdaler. På den tiden ser en at har Flom lenge skiftet eiere som tilhørte det "kondisjonerte borgerskap".

Amandus var gift med Karen Anonsdtr Falch fra Risør. Familien hennes hadde bosatt seg der i 1620-årene og etter hvert kjøpt opp eller bygslet store deler av havnen. Herfra drev de en utstrakt forretnings- og skipsredervirksomhet. Bonden på Flom hadde familiemessige tilknytninger som var ganske utypiske for den jevne bondestand i distriktet.

VII) *Susanne Amandusdtr Paus (1722-1765)*

i 1755 g.m. *Nils Rasmussen Borstad (1733-1812)*

VII) *Signe Nilsdtr Borstad (1757-1720)* giftet seg med *Sveinung Andersen Skoe (1749-1836)*

IX) *Elling Larsen Skoe (1802-)* og *Marken Knutsdtr Flom (1805-)*

X) *Lars Ellingsen Øi (1827-1908)* og *Helga Gundersdtr Lundtveit (1830-1920)*

XI) *Gunnar Larsen Øi (1874-1966)*

Kilder

-
- ¹ Olav Stranna: *Lundesoga*; bind 2 s. 639, 2. utgave, Skien 1961
- ² Norsk stadnamnleksikon, se Øy
- ³ Åse Emilie Øy: personlig kommunikasjon 1995
- ⁴ Togils Hodne: Åmli: ætt og heim. Bind I, 1977
- ⁵ Olav Stranna: *Lundesoga*; bind 2 s. 645, 2. utgave, Skien 1961
- ⁶ Olav Stranna: *Ibid*; s. 682-683
- ⁷ Togils Hodne: Åmli: ætt og heim. Bind I, 1977
- ⁸ Kallsboken for Folda, gjengitt i Folda menighetsblad, november 1976, 9. årgang
- ⁹ Olav Stranna: *Lundesoga*; bind 2 s. 638-639, 2. utgave, Skien 1961
- ¹⁰ Olav Stranna: *Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur*, Kristiania 1921, s. 130
- ¹¹ Olav Stranna: *Ibid*; s. 7
- ¹² Diplomatarium Norvegicum: I nr 82 (2/6-1294) og I nr 83 (11/6-1294)
- ¹³ Det er mulig å søke på nettet i bindene I-XXI (1-21) av Diplomatarium Norvegicum (DN). Hele verket består av 22 bind med noe i overkant av 20 000 brev fra norsk middelalder. Bind I-XXI inneholder om lag 18 000 brev fra perioden 1050 til 1590. En inngang til diplomene vil du bl.a. få gjennom "Oluf Ryghs Norske Gaardnavne".
- ¹⁴ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal 1924, s. 305
Sannes referer her til et skriv av presten Ole Meldahl fra 1743
- ¹⁵ Diplomatarium Norvegicum (DN): Den digitalt søkbare basen oppgir 14 brev fra Roaldstad, men det er flere dokumenter i DN fra andre kilder som omtaler folk og begivenheter knyttet til gården.
- ¹⁶ DN: I 804;
- ¹⁷ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal 1924, s. 505
Denne boken er "standardverket" for gårds- og slektshistorie for Drangedal og Tørdal og gjelder for alle gårdene som blir omtalt i dette området. Andre referanser vedrørende Drangedal og Tørdal kommer i tillegg til det som er omtalt i Olav Sannes sin bok.
- ¹⁸ DN: VII nr 307;

-
- ¹⁹ Jon Straume: *Gardshistorier fra Drangedal 1571-1700*, priv. utgiv. 1995.
- ²⁰ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal 1924, s.
- ²¹ Ibid.
- ²² Som et avsides land med en økonomi i tilbakegang og en politisk situasjon preget av avhengighet av Danmark kom renessansen som europeisk kulturfenomen seint til Norge. Først etter reformasjonen i 1537 ble kunst, filosofi og arkitektur preget av renessansens ideer.
- ²³ Bibelen, 2M 22:18, se også 3M 19:33 og 20:27
- ²⁴ www.wikipedia.org: I alt kjenner man navnet på 860 kvinner og menn som ble anklaget for å være trollfolk i Norge, men det er grunn til å anta at det har vært ført prosesser mot dobbelt så mange. Ikke alle sakene endte med fellende dom eller henrettelse. I Norge kan vi dokumentere at 307 mennesker ble henrettet for hekseri fra 1570-årene til 1695, og bruken av dødsstraff avtok gradvis etter "toppåret" 1663 og utover mot slutten av 1600-tallet. Heksejakten i Norge rammet Finnmark verst der i alle fall 92 mennesker fikk dødsdom. De tre nordnorske fylkene (Nordland, Troms og Finnmark) har over 40% av alle dødsdommene i norske trolldomssaker.
- ²⁵ Norsk stadnamnleksikon: se *kjos*.
- ²⁶ Jon Straume: *"Gardshistorier fra Drangedal 1571-1700"*, priv. utgiv. 1995.
- ²⁷ Ibid.
- ²⁸ A.E. Hedem: *"Roaldstadætten i Tørdal inntil 1550"*. *Slekthistorisk tidsskrift* 1958
- ²⁹ Stian Henneseid: *"Hallvard Gråtopp og bondeopprøret 1438"*, Drangedal Kommune 1988
- ³⁰ M. Øvretveit:
- ³¹ Halvdan Koht: *"Norsk bondereisning"*,
- ³² Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal 1924
- ³³ Jon Hvitsand: *"Nytt ljøs over Herren Hallvard Gråtopp's soge"*, Årbok for Telemark 1976.
- ³⁴ DN: IV nr 223;
- ³⁵ DN: I nr 270;
- ³⁶ A.E. Hedem: *"Roaldstadætten i Tørdal inntil 1550"*. *Slekthistorisk tidsskrift* 1958
- ³⁷ Stian Henneseid: *"Hallvard Gråtopp og bondeopprøret 1438"*, Drangedal Kommune 1988; s. 83
- ³⁸ DN: II nr 355; og XI nr 51;
- ³⁹ H.H. Holta: *"Enkelte gamle ætter"*, Historielaget for Telemark og Grenland, Aarsskrift 1935.
- ⁴⁰ DN: X nr 91;
- ⁴¹ Ibid: XXI nr 813;
- ⁴² Ibid: VII nr 326;
- ⁴³ Ibid: III 733;

⁴⁴ Store norske leksikon: *Amund Sigurdsson (Bolt)*, født 1400, død ca. 1455, fødselsår og dødsår er omtrentlige, norsk adelsmann og opprørsleder, sysselmann i Borgarsyssel. Amund Sigurdsson ledet den sønnafjelske allmuens oppstand mot Erik av Pommern 1436. Den stod i forbindelse med den samtidige svenske reisningen under Engelbrekt Engelbrektsson. Amund trengte i spissen for en hær av lavadelsmenn og bønder fra Romerike, Borgarsyssel og det nordre Båhus inn i Oslo og tok bispegården. Han måtte snart oppgi bispegården igjen, men opprøret fortsatte. Som fører for opprørshæren inngikk Amund forbund med opprørspartiet i Sverige på Norges rikets vegne, som det het. Han krevde nå at Norge skulle få sin egen regjering og styres av innenlandske menn. De fremmede embetsmenn skulle jages ut av landet. 1437 sluttet Amund, sammen med representanter for allmuen i hele Oslo bispedømme, et endelig forlik med riksrådet i Oslo. Amund og de øvrige opprørerne lovt å beholde Erik av Pommern som konge; til gjengjeld gikk riksrådet med på alle opprørernes krav og lovt å tale deres sak for kongen. Denne skulle ikke mer sette inn utlendinger til embetsmenn i Norge, verken geistlige eller verdslige. Inngiftede utlendinger skulle få bli i Norge, men ikke ha noen politisk-administrativ makt eller posisjoner. Kongen skulle innsette en norsk drottsete og bringe riksseglet til Oslo, som i sum ville bety å gjenreise en norsk sentralregjering. Amund skulle få Færøyene til len, men det er uvisst om han fikk det. Hans skjebne etter 1437 er i det hele uviss, men han kan ha vært sysselmann på Færøyene og returnert til Norge før ca. 1445. Etter 1450 forsvinner Amund Sigurdsson Bolt ut av kildene, og ser ut til å være død før 1463.

⁴⁵ DN: VI nr 548;

⁴⁶ DN: VII nr 491;

⁴⁷ DN: VII nr 326 (brevet er riktignok datert 1393, men en mener dette er feil for vitnene er de samme som forekommer i andre brev 100 år senere.)

⁴⁸ DN: IX nr 453;

⁴⁹ Stian Henneseid: "*Hallvard Gråtopp og bondeopprøret 1438*", Drangedal Kommune 1988; s. 83

⁵⁰ Stian Henneseid: *Ibid.*

⁵¹ DN: XII nr 277;

⁵² DN: XXI nr 813;

⁵³ DN: X nr 774;

⁵⁴ DN: X nr 744;

⁵⁵ DN: XXI nr 813;

⁵⁶ Hallvard Tveiten: *Vegårdshei i eldre tid.*

⁵⁷ Stian Henneseid: "*Hallvard Gråtopp og bondeopprøret 1438*", Drangedal kommune 1988

⁵⁸ Hallvard Bjørkvik: *Hallvard Gråtopp – utdypning, Norsk biografisk Leksikon.*

⁵⁹ Wikipedia

⁶⁰ Claus Krag: artikkel i *Telemarks historie*, utgitt av Telemark historielag 1988. Krag er professor i norrønt språk og middelalderhistorie ved Høgskolen i Telemark.

⁶¹ Jon Straume: *Gardshistorier fra Drangedal 1571-1700*, priv. utgiv. 1995.

-
- ⁶² Olav Sannes: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924,
- ⁶³ S.H. Finne-Grønn: *Jørgen v. Ansbach, Engel Jensen og slekten Kloumann*,
Oplysninger om gamle Skiensfamilier med jordegods i Hardanger.
 Norsk Personalhistorisk tidsskrift 1910 s 347
- ⁶⁴ Olav Sannes: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924
- ⁶⁵ Diplomentarium Norvegicum: IV nr 253
- ⁶⁶ Aktstykker I, s. 52
- ⁶⁷ S.H. Finne-Grønn: Ibid. s 360
- ⁶⁸ Olav Sannes: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924, s. 525
- ⁶⁹ Olav Sannes: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924, s. 456-457
- ⁷⁰ Olav Stranna: Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur, Kristiania 1921, s. 59 og 148-149
- ⁷¹ Olav Sannes: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924, s. 525 s. 459-461
- ⁷² Olav Stranna: Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur, Kristiania 1921, s. 59 og 148-149
- ⁷³ Navnet kommer fra tysk Marichen = "lille Maria".
- ⁷⁴ Olav Sannes: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924, s. 414
- ⁷⁵ Steinar Marvik: *Fyresdal Gards- og ættesoge I*, Fyresdal kommune 1992;
 s. 448
- ⁷⁶ Store Norske Leksikon: Biskop Øystein Aslaksson av Oslo ruver som kirkehøvding og politiker på slutten av 1300- og begynnelsen av 1400-tallet. Jordeboken han fikk i stand (Den røde bok), er et av de viktigste kildekriftene fra senmiddelalderen.
- ⁷⁷ Olav Sannes: Drangedal med Tørdal, Drangedal 1924, s. 414
- ⁷⁸ Leif Lønne: *Tyvandslekta, en Gråtøppgren* (Sandefjord, ca. 1995) s. 14
- ⁷⁹ Simon Ytterbø: *Holla I* (Ulefoss: Nome kommune, 1975) s. 461

⁸⁰ På nettet ligger en stor slektsdatabase bygget opp av Nils Buverud (<http://www.holla-og-lundeslekt.org/slekt/>) Den inneholder over 62000 navn, i hovedsak store deler av alle slekter i Holla fra 1600-1700 og videre framover mot år 1900. Fra Lunde inneholder basen etter hvert store deler av mange slekter med forgreininger, delvis basert på Olav Strannas informasjon. Buverud har valgt ikke å legge inn referanser som dokumenterer personene i databasen. Det den således måtte mangle i "kvalitet" tar den i igjen i kvantitet. Jeg har brukt denne basen som kryssreferanse og finner at den i vesentlig grad er i samsvar med verifiserbare kilder.

Navnene i databasen er normalisert med hensyn på dialektiske variasjoner av navneformer og er godt egnet for søk på forkomst av navn. I vårt tilfelle forekommer Tyge i tre former: Tyge (49), Tyke (21) og Tyche (6) – til sammen 76 personer eller ca. 0,12 personer per tusen (menn og kvinner fordi jeg ikke har forholdstallet mellom kjønnene som er representert i databasen).

Når en går gjennom anene til samtlige i "Tyge-populasjonen" finner jeg 51 personer som har sikker tilknytning til en av de to (44 til Tyge Andersen og 7 til Tyge Jensen). I 17 tilfeller er slik tilknytning usikker fordi det ikke foreligger aner som strekker seg langt nok tilbake. I 8 tilfeller finner vi ingen synlig tilknytning, men også her kan det være manglende data som ikke fanger opp eventuell tilknytning. Vi finner at 67 % av populasjonen har en rimelig sikker forbindelse til de to utgangspersonene. Dersom vi tar med de som er usikre kommer vi opp i 89 % - dette gir en median på 78 % gitt at en antar at vi bare ville finne tilknytning hos halvparten av de "usikre" (om vi hadde hatt slike data). Vi har da ikke regnet med de 8 som antakelig ikke har tilknytning. I tillegg må vi ta med en viss usikkerhetskvotient i Buveruds slektsbase.

Undersøkelsen kan "forfines" ved å sette en "cut-off" på et bestemt tidspunkt – for eksempel ved å utelukke personer som er født etter år 1800 i det en antar at navnreglene begynte å bli svekket på det tidspunkt. Etter dette har vi igjen en populasjon på 44. Sikker tilknytning 31 (24 + 7). Usikker tilknytning 10, lite trolig tilknytning 3. Det gir oss 70 % sikker tilknytning, 22 % usikker tilknytning, til sammen 92 %, median 81 %. Lite trolig tilknytning 7 %. Som vi ser får vi ved sammenlikning av de to utregningsmodellene bare en liten økning i prosentvis forekomst av navnet Tyge. Generelt kan vi si at i Holla og Lunde vil navnet i 4 av 5 tilfeller ha slektsforbindelse med enten lensmann Tyge Andersen i Holla eller sognepresten Tyge Jensen i Drangedal – i de fleste tilfeller med Tyge Andersen. I Drangedal ser det ut til at langt de fleste har forbindelse til Tyge Jensen.

⁸¹ Birger Sivertsen: *Fornavn – Norsk navneleksikon*, Oslo 2003

⁸² Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal 1924, s. 415

⁸³ Ibid; s. 415

⁸⁴ Ibid; s. 415

⁸⁵ Ibid; s. 415,416

⁸⁶ Ibid; s. 416

⁸⁷ Ibid; s. 416

⁸⁸ Kirkebok for 0817 Drangedal Mini 1 (1697-1767), del 1 (1697-1733), Begravde s. 77

⁸⁹ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal kommune, 1924 s. 611

⁹⁰ Kirkebok for 0817 Drangedal Mini 1 (1697-1767), del 1 (1697-1733), Begravede s. 77

⁹¹ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal kommune, 1924 s. 515

⁹² Ibid.

⁹³ <http://www.holla-og-lundeslekt.org/slekt/>

⁹⁴ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal kommune, 1924 s. 161

⁹⁵ Digitalarkivet: Skannede kirkebøker; Ministerialbok Drangedal 1697-1776, Bergavede 1716.

⁹⁶ Digitalarkivet: Ibid; Døbte 1716.

⁹⁷ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal 1924, s. 161

⁹⁸ Gunnar Opheim: *Flåbygd – Ætter og folkeliv*; Lunde sogelag 1978

⁹⁹ Olav Sannes: *Drangedal med Tørdal*, Drangedal 1924, s. 531

-
- ¹⁰⁰ Olav Sannes: Ibid. s. 461
- ¹⁰¹ Olav Stranna: Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur, Kristiania 1921, s. 110
- ¹⁰² Olav Stranna: Ibid: s. 33
- ¹⁰³ Olav Stranna: Ibid.
- ¹⁰⁴ Knud O. Mæland: Beskrivelse over Lunde hered, Porsgrund 1891, s. 15
- ¹⁰⁵ Olav Stranna: Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur, Kristiania 1921, s. 23
- ¹⁰⁶ Ibid: s. 111
- ¹⁰⁷ Ibid: s. 33
- ¹⁰⁸ Ibid: s. 122
- ¹⁰⁹ Skifteprotokoll for Nedre Telemark Sorenskriveri nr. 7 (Hba 0007), 1709-1716 side 174a. Søve i Holla 09.08.1712: Hans Tygesen.
- ¹¹⁰ Simon Ytterbøe: *Holla I* (Ulefoss: Nome kommune, 1975) s. 461
- ¹¹¹ Digitalarkivet: Manntallet av 1664/65 for Holla prestegjeld
- ¹¹² Kirkebok for 0819 Holla Mini 1 (1717-1779). Begravde, side 209.
- ¹¹³ Nedre Telemark Skifteregister (NTS) 1696-1701, år1700, 256b-259b
- ¹¹⁴ Nedre Telemark Skifteregister (NTS) 1701-1703, år1702, 59a-62a
- ¹¹⁵ Ved skifte etter Svennung Haraldsen på Fosse i 1700 er Jest Bruset oppført som verge for sønnen Harald. Ettersom vergene gjerne ble oppnevnt blant den aller nærmeste familie, er det svært trolig at Svennung og Gjest er brødre.
- ¹¹⁶ Olav Stranna: Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur, Kristiania 1921, s. 134
- ¹¹⁷ Ibid.
- ¹¹⁸ Nils Buverud: Holla- og Lundeslekt, <http://www.holla-og-lundeslekt.org/slekt/>
- ¹¹⁹ Ibid.
- ¹²⁰ Sigurd Halvorsen: "*Lensmann Tyge Andersen og hans nærmeste etterslekt*", upublisert
- ¹²¹ Skifteprotokoll for Nedre Telemark Sorenskriveri nr. 7 (Hba 0007), 1709-1716 side 174a. Søve i Holla 09.08.1712: Hans Tygesen.
- ¹²² Ibid.
- ¹²³ Skifteprotokoll for Nedre Telemark Sorenskriveri nr. 7 (Hba 0007), 1709-1716 side 301a. Kastet u/Romnes vestre 11.10.1714: Tor Gunnesen
- ¹²⁴ Ibid.
- ¹²⁵ Olav Stranna: Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur, Kristiania 1921, s. 104
- ¹²⁶ Nils Buverud: Holla- og Lundeslekt, <http://www.holla-og-lundeslekt.org/slekt/>
- ¹²⁷ Olav Stranna: Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur, Kristiania 1921, s. 104

-
- 128 Bendik Veum: *Fyresdal I*, Fyresdal kommune 1943; s. 65
- 129 Steinar Marvik: *Fyresdal Gards- og ættesoge I*, Fyresdal kommune 1992; s. 447
- 130 DN X nr. 222
- 131 Bendik Veum: *Fyresdal I*, Fyresdal kommune 1943; s. 65
- 132 DN X nr. 172; 1459
- 133 Steinar Marvik: *Fyresdal Gards- og ættesoge I*, Fyresdal kommune 1992, s. 447
- 134 DN IX nr. 354
- 135 DN VIII nr. 498. (Om same gårdsalg finnes i Norske riksarkiv et diplom av 18. juli 1573.)
- 136 Steinar Marvik: *Fyresdal Gards- og ættesoge I*, Fyresdal kommune 1992, s. 451
- 137 Bendik Veum: *Fyresdal I*, Fyresdal kommune 1943; s. 66
- 138 Steinar Marvik: *Fyresdal Gards- og ættesoge I*, Fyresdal kommune 1992, s. 449,451
- 139 Ibid; s. 450-451
- 140 Ibid; s. 450-451
- 141 Ibid; s. 452
- 142 Kjell Åsen: *Nissedal bygdesoge, kultursoga*
- 143 Ibid.
- 144 Olav Stranna: *Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur*, Kristiania 1921; s. 59
- 145 Ibid.
- 146 S.H. Finne-Grønn: *"Slekten Paus, dens oprindelse og 4 første generasjoner"*, Oslo 1943.
- 147 Ibid.
- 148 Norske Regnskaper og Jordebøker IV s. 588 (1542).
- 149 DN V nr. 1111;
- 150 S.H. Finne-Grønn: *"Slekten Paus, dens oprindelse og 4 første generasjoner"*, Oslo 1943.
- 151 Ibid.
- 152 Ibid
- 153 Olav Stranna: *Lunde Herad med Flaabygd, Gardesogur og ættetavlur*, Kristiania 1921; s. 150
- 154 Ibid.